

*Az Isten itt állt a hátam mögött
s én megkerültem érte a világot*

*Négykézláb másztam. Álló Istenem
lenézett rám és nem emelt föl engem.
Ez a szabadság adta értenem,
hogy lesz még erő, lábakraállni, bennem.*

*Ugy segített, hogy nem segíthetett.
Lehetett láng, de nem lehetett hamva.
Ahány igazság, annyi szeretet.
Ugy van velem, hogy itt hagyott
magamra.*

*Gyöngye a testem: óvja félelem!
De én a párom mosolyogva várom,
mert énvelem a húség van jelen
az üres űrben tántorgó világon.*

(József Attila)

**XXVIII. évfolyam 8. szám
2021. augusztus**

Bulányi Gy.: Magyarság és misztika	4801
P. Gyémessy Á.: Hozzászólás...	4808
Bulányi Gy.: Jászol és osztózás	4808
Áts A.: Önzés és osztózás	4811
Márcki A.: Önzés-osztózás	4814
Vincze G.: Adás, osztózás	4815
Sashegyi Zs.: „Én voltam a...	4819
Király I.: Bokros vallomások	4824
Metzger B.: Fiát kereste	4827
Faragó F.: Tanyai szilánkok...	4827

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY

MAGYARSÁG ÉS MISZTIKA

Katasztrófák és kudarcok lelkiismeretvizsgálatra, önmagunkba tekinteni készítenek. Így van ez az egyesek életében, de így van a nemzetében is. Súlyos nemzeti megrázkódtatások vetették fel nálunk és másutt a lelkekben a nagy kérdést, mely a magyarnak így szól: **Mi a magyar?** Az utóbbi évtizedekben több oldalról indult meg a feleletadás. Karácsonykor épp ezen a címen jelent meg önvizsgálatunk eddig legnagyobb szabású mérlege, a Szekefi Gyula szerkesztette *Mi a magyar?* Tizenhárom tanulmány, tizenhárom oldalról végzi el ezt a munkát. Sok kérdésre kaptunk feleletet, de maradt válaszolatlan is. Ilyen a miénk is: **Misztikus-e a magyar lélek vagy sem?**

Ha kimerítő feleletet erre nem is kaptunk, *hozzászólásokat* akár az említett műben, akár másutt találunk. Sőt elég sokan is *hozzászóláltak* katolikus és protestáns oldalról egyaránt. Lássunk tehát néhányat e *hozzászólásokból!* *Prohászka Lajos* nagyhatású tanulmányában, *A vándor és bujdosó*ban a magyar lelket a „finitizmussal” jellemzi, „kozmosz lezártágának” mondja, mely „idegenkedik mindattól, ami problematikus, ami megoldatlan és vállalkozásra készítő”. Szembe állítja a német lélek „örök

változásban örvénylő és a végtelen felé ívelő életformáját a magyar finitizmusnak nyugalomról és állandóságról tanúskodó szellemével”. Ez a kép gyökeresen ellenkezik a misztikus lélekével. *Babits* nem fogadja ugyan el ezt a képet, de a mi szempontunkból ugyanoda jut, ahová *Prohászka*, csak hogy ő nem látja oly felette nagy hiánynak, hogy a magyar „nem nyújtózik minduntalan a messzeségek felé”, miként a német. A magyar lélek jellemzője a „megnyíltság”, mely kaput nyit minden eszmének, de „nem ült fel, nem ugrott be” egyiknek sem. „Semmiel sem sodródik a végletekig. A rajongó aszkéta s a bogaras könyvember, Savonarola vagy Don Quijote egyik sem magyar típus.” Ez a tárgyilagosnak, mindig hűvösen szemlélőnek festett magyar léleknek a típusa megint csak minden ízében ellenkezik mindazzal, ami misztikus.

Az ezek után említendő vélemények bővebben is kifejtik azt, ami azokban inkább elvi jellegű. *Viski Károly* a magyar léleknek a vallási elmélyülés iránti teljes érzéktelenségéről tesz tanúságot: „Az elvontságok iránti érzéktelenség, a tépelődés, a lelki elmerülés, rendszeres elmélkedés iránti hajlam teljes hiánya” jellemzi a magyar lelket. A sok felhozott igazolásból csak egy mondatnyit: „Hogy mi van a mise

szövegében, az evangélium mely részét mikor miért olvassák – ismeretlen rejtelem; hogy a prédikációnak mi volt a lényeges gondolatmenete, keresztény erkölcsi tanulsága, elhangzás után egy fél órával senki sem tud számot adni.” *Ravasz László* pedig, ki a magyarság lelkét eljegyzte a kálvinista lélekkel, mely „egyszerű, kemény autonómiát adó, eleve elrendelést hirdető”, közvetlenül is hozzászól kérdésünkhöz: „Világossága miatt idegenkedik a miszticizmustól, az értelmi miszticizmustól éppúgy, mint az érzelmitől. Amaz túlságosan elvont, emez túlságosan idegen és férfiatlanul érzelmes volna számára.” Még tovább, meggy *Karácsony Sándor*: „A magyar vallásos élete bizonyos fokig közönyös. Isten jelenlétét csak nagy általánosságban érzi s életének legnagyobb részét tőle függetlennek tartja... Istenhez való viszonya önmagába visszatérő görbe: gyerekeké s öregek kötelessége.” Érdemes még megemlíteni *Farkas Gyula* e „közhittel” ellenkező véleményét; szerinte „költészetünk ellenkező tendenciákról tanúskodik”. Igazolásai érdekesek, már csak azért is, mert egy tíz évvel előbbi tanulmányában ő is az előzők véleményén van – de erre még visszatérünk. Legyen szabad még ehhez hozzáfűznünk egy nem a tudomány világából jövő – ha nem is közvetlen – de ad absurdum hozzászólást. *Szabó Dezső*ét: „Az első királyok... a magyaroknak csak epidermiszére tudták ráégetni a kereszténységet” A reformáció pedig „a magyar faj reakciója volt, mely egy új és elég kényelmes cím alatt tért vissza az ősi pogány pszichéhez.” E néhány állásfoglalásból különbözőségük ellenére is kitetszik, hogy a közhit valóban az, hogy a magyar lélek idegen a misztikától. Feladatunk az, hogy megnézzük alaposabban: így áll-e a dolog?

Mint minden jellegtudománynak, a nemzetkarakterológiának is legnehezebb kérdése saját **módszertana**, a „hogyan fogjunk hozzá”. *Németh László* úgy gondolja, hogy „minden jellegtudomány összehasonlító tudomány; ha nincs vándor, nincs bujdosó sem”. Mások ezt az összehasonlító módszert alkalmatlannak találják, mert az egyiket a másik szempontjából nézi vagy megfordítva (*Ravasz* és *Babits Prohászka* tanulmányáról). Annyit mindenesetre megtanultunk *Székfi Gyula* tanulmányából, hogy a jellem az évszázadok sodrában változik, s így *a vizsgálatnak „történetinek” kell lennie*. Egy elvből, legyen az a volgai lovas vagy más, nem lehet egy nép jellemét megrajzolni. Nem az ősmagyart kell minden áron megismernünk, – elegendő dokumentum híján nem is tudjuk azt megismerni – hanem a történeti magyart, akiről van elegendő ismeretünk. Hogy milyen volt a magyar anno 1000, 1400 vagy 1900. A mi feladatunk sem lehet tehát más, mint hogy a magyar szellem-történeti dokumentumai alapján megállapítsuk, a különböző korokban mennyire érintette a magyar lelket a misztika. Hol található e dokumentumok? A magyarság történelmében, népi és úri műveltségében.

Igaz, a történelem elsősorban életrajz és nem jellemrajz! A legtöbbet mondhatna még a magyar vallásosság története, ez azonban máig megíratlan. A népi műveltség, különösen annak szellemi része, már sokat mondhatna; azonban az innen kapott eredmények történeti elhelyezése, hogy ez vagy az a középkorból, vagy a barokkból való, igen sokszor problematikus. Még a legtöbb, ha nem is teljes, eredménnyel kecséget az úri műveltség = „magaskultúra”, s abban is különösképpen az *irodalom*, – elsősorban a vallásos – mely irodalom immár több mint kétszáz esztendő múltra tekint vissza és *a nemzeti szellem megnyilvánulásának az utókor számára legbiztosabb szerve*. Kérdezzük meg ezt az irodalmat, mit felel kérdésünkre. Felelete, ha nem is fog minden kétséget eloszlatni, mégis jelentős.

Kezdjük **középkori irodalmunkkal**. A nyugati népi nyelvű irodalmak úgy indultak meg, hogy az Egyház az igehirdetéshez legszükségesebb dolgokat népi nyelven is leírta. Ez nálunk is megtörtént. Három misekönyvünk maradt meg az Árpád-korból; az egyik tartalmazza a Halotti Beszédet A nyugati irodalmak hamarosan továbbjutottak. A IX. századból maradt ránk egy francia nyelvű vallásos vers, a *Cantiléne de Sainte-Eulalie*, s az eléggé új, csak egy századdal előbb Szent Bonifác-megerősítette germán kereszténység egy hatalmas népi nyelvű eposszal, a *Helianddal* jelentkezik, ugyane században. Ez az egyház-akta műveltség délnémet talajon olyan gyorsan megfogamzik, hogy a X. századra kivirágzik a kolostorokban egy világi betétű szellem és nyomában az antiquitással kacérkodó latin nyelvű irodalom, mely szellemre visszahatásként jelentkezik a század végén az új, a *cluny-i* szellem. E szellemet német területen a württembergi Hirschau apátsága oly^ erőssé tette, hogy az előbb még korai renaissance levegőjű kolostorokon, és azokon keresztül a népen is, végigzúgott a *Memento mori* vihara; az az *Weltflucht*, mely azután mélyen belégyökerezte a nép lelkébe a kereszténységet Ugyanez időben feltűnnek a ciszterciák és premonstreiek, akik a korai középkori misztikát hozták magukkal. Ekkor azonban már a XII. században járunk, s ha hazanézzük, ott mindössze egy kis latin nyelvű legendabokrot találunk, melyet Szent István és Szent Imre szentté avatása hívott életre.

A XII-XIII. századra aztán virágba borult a középkor. A szoroson vett egyházi műveltségen kívül kivirágzott a népi nyelvű világi irodalom is. A provençe-i dal, *chanson de geste*-ek, *Parsival*, *Walther von der Vogelweide* a hagy útjelzők A világi műveltség kivirágzásával azonban együttjárt a világba való belefeledkezés. A későbbi kereszties hadjáratok elfajulása, *Gottfried von Strasburg Tristan und Isolde*-jének atmoszférája érzékelteti ezt a világias lelkületet. A XIII. században feltűnik Assisi Szent Ferenc alakja, aki a lovagi kalandokban és szerelmekben tobzódó világ szemét a szenvedő Krisztusra irányítja és a korai

középkor szellemétől elütő, új szellemet hoz, melyet, ha az előzőnek skolasztika a neve, misztikának nevezhetünk. A korai középkori szellem a skolasztika, a monachális szerzetek világnézete, a misztika a koldulóké. Az Isten-élményben a skolasztikáé a *félvetisztelés*, a misztikáé a *szívre borulás*. A skolasztika súlyos fogalmakkal és latin nyelven dolgozott, a misztika egyszerű szavakkal a nép nyelvén szólott. A korai középkor templomában, hol sokszor magasán állott a szentély, a pap fenséges és titokzatos nyelven közvetítette a lélek imáját Istennek; a misztika a lelket ég felé húzó templomaiban közvetlen Isten-élményhez akarta segíteni. A pompás latin nyelvű himnuszokat felváltotta az elmélkedés, mint uralkodó műfaj. Röviden: a misztika az Istenhez való közvetlen odafordulás és beléolvadás szellemét valósította meg.

E némileg hosszú, de szükséges áttekintés után, lássuk, eljutott-e hozzánk a misztika szelleme vagy sem. Tudjuk, hogy Szent Ferenc fiai már a XIII. század elején eljutottak hazánkba, gyökeret verni azonban csak a konventuális ág tudott, amely azonban hamarosan átvette az itt élő, még az előző világba tartozó szerzetesek életformáját. A másikat, az obszerváns ágat Nagy Lajos kezdte betelepíteni Boszniából a XV. század derekán. A Jókai-kódex XIV. századvégi eredetije minden bizonnyal az ő művük. E kódex azonban még jó ideig elszigetelt jelenség maradt. Kódex-irodalmunk nekilendüléséig még egy század telik el, amikor is az. obszervánsok itteni megerősödése és Mátyás szerzetesi reformjai megérlelik azt a kódexirodalmat, mely a XV. század végén megindul, gyorsan kivirágzik, de a Mohács körüli évek zivatarában késői virágként gyorsan el is hal. De ez a rövid pár évtized is elég volt ahhoz, hogy beoltsa irodalmunkba a misztika szellemét. *Hogy a magyar kódexirodalomban a misztikának milyen jelentős szerepe volt*, annak külső bizonyítékai, hogy a kódexek legnagyobb részét kolduló szerzetesek, ferencesek és domonkosok írták; néhányat azok a régebbi rendek is, akik a nyugati szerzetesi reformot átvették. Ennek a reformnak a szelleme azonban azonos volt a koldulókéval. De magukból a kódexekből is kiderül ez. Először igen sűrűn szerepelnek bennük a középkori misztikusok (Clairvauxi Szent Bernát, Assisi Szent Ferenc, Szent Bonaventura, Kempis Tamás, Suso Henrik stb.) művei. Mégpedig magyar, azaz népi nyelven, mely mint tudjuk, a misztika segítségével nyomul be erőteljesen a vallásos irodalomba. Alig van kódexünk, a bibliafordításokat kivéve, melyekben ne szerepelne elmélkedés, mely ismét a misztika sajátos műfaja. A stílus is a misztikára mutat. A skolasztika száraz okoskodásai helyeit lépten-nyomon előtűnnek a misztikától fűtött lélek érzelmességének önkéntelen megnyilatkozásai, a „halmozás” és a „divina dulcedo” sajátos stílus-jegyei. Ami pedig az író, azaz a fordító

vagy még inkább a másolót illeti, tudjuk, hogy apácák voltak. A nők befogadása a szerzetekbe s ezen keresztül magasabb fokú vallási életüknek kibontakozása megint Szent Ferenc, a koldulók misztika szellemére vezethető vissza. Az olvasóról – az irodalmi viszony e harmadik tényezőjéről – pedig Horváth János megállapította, hogy kifejlődött a magános olvasó típusa, ami megint a misztika hozta egyéni jellegű vallásosságra mutat.

Kódexirodalmunk fordítás-irodalom volt. A külföldi misztikusok utat találtak a magyar kódexirodalomba, de vajon magukkal hozták-e a misztika világnézetét és életformáját? A felelet tagadó. A szerzetesi reformok hozták azt, ami nyugaton volt. A misztika pedig ekkorra már kifáradt. Hiszen a XV. század végén vagyunk már, egy egészen új világ küszöbén és a hanyatló középkor végén. A középkor szerzetesi világában benne volt a misztika, de annak századokkal előbbi lobogása és fűtő szenvedélye nélkül. Otrókocsi Nagy Gábor szerint kódexirodalmunkra már inkább a későközépkori műveltség jellemző, melybe utat talált a misztikából mindaz, ami e műveltségnek megfelelt. Fábrián István, bár a misztikának tulajdonítja kódexirodalmunk létrejöttét, szintén hangsúlyozza e misztikának „elkészített kis hullámfodor” szerepét. Azon állításának oka, hogy a misztika teremtette meg kódexirodalmunkat, talán az, hogy ő azt a későközépkori világnézetet mint a kifáradt és már erejét veszítette misztika világnézetét tekinti. *Középkorvégi irodalmunkban volt tehát misztika, de akik ennek az irodalomnak részesei voltak, író és olvasó, nem voltak misztikusok.* Boldog Margit, a XIII. századi királyleány misztikus volt, és pedig a misztika nem mindennapi képviselője. A róla szóló legenda igen, de személye nem tartozik bele a későközépkori irodalomba és jelenségekbe. Róla majd még később szólnunk.

Középkori irodalmunk vizsgálata tehát azt mutatja, hogy az a misztikus szellem, mely nyugaton századokon keresztül annyi és annyi lélekben magasra csapta az Isten-szeretet lángját, hozzánk – ha Boldog Margitra nem tekintünk – csak későn jutott el, akkor, amikor már nem volt ereje misztikus életet adni. Mégis, ami történt, nem kicsinyelhető. A szerzetek megújítása és a pálosok harmadfél százados munkája magukban is jelentős tényezők voltak nemcsak a szerzetek, de az egész magyar kereszténység szempontjából is, hiszen ez volt Szent István óta az első erőteljesebb lendítés, ami őt érte. De elkéstek. Míg idehaza a szerzetesek békésen élték a tűnő középkori világ nálunk megnyújtott utolsó napjait, addig kinn Luther Márton áttörte már szerzetének falait és készítette azt az új világot, amely megérkezése után, minthogy a **török hódítás** is segített – egy-két év alatt pontot tett arra a világra, mely kolostorainkban élt. Hiába hozatott Werbőczy törvényt a *pestifera lutherana*

heresis ellen s próbálta személyesen is jobb útra téríteni Luthert, Mohács után egy-két évtizeddel már protestáns-világ van Magyarországon. S ha uralma a XVII. század elején meg is tört, hatása a magyar szellemre nagy volt. A protestantizmus nálunk meggyökeresedett fajtája, a **kálvinizmus**, bármennyire is rokon volt a misztikával a népi nyelv használatában, a misztikának nem kedvezett. *Eleve elrendelést hirdető keménységével, vallási haragjával gyökerében ellene volt minden misztikus szellemnek.* A kor vallásos lírájának hangja, Szkárosi Horváth Andrásnak, az ószövegségi átokszóltárookra emlékeztető versei; az igazságot észokokkal kutató és bizonygató vallásos prózája, nem különben a hitvitázó drámák durva, életből vett hangja mind ezt bizonyítja. Itt említem Farkas Gyula már jelzett szavait: „A kálvinizmus lesz ettől kezdve a jellegzetes magyar vallás, a miszticizmustól idegenkedő magyar szellem kifejezője.” A protestantizmus megteremtette irodalom a rációé volt, a szív birodalmához, ahol a misztika uralkodik, alig volt köze.

A XVII. és XVIII. században, Pázmány ellenreformációs munkájától egész a felvilágosodás beköszöntéig, azaz csaknem két századon keresztül a magyarság nagyobb részének a barokk lett életformája. Werner Weisbach szerint a **barokk** az ellenreformáció művészete s mint ilyen visszatérést jelent a katolikumhoz, a középkorhoz. Ez a művészetében két formában nyilvánul meg: az egyik az *athleta Christi*, a harcias hős eszménye, a másik a vallási misztikum iránti érzék. Az elsőnek két gyönyörű példája teremtett magyar talajon. Az egyik az életben: Pázmány, a másik Zrínyi eposzában: a Szigetvári hős. Loyola Szent Ignác típusa képviselve volt a magyar irodalomban, de képviselve volt-e az Avilai Sasé, Szent Terézé? Pázmány, ha van is benne érzélem, sőt mint szónoknak ez a belső feszítője, mégis az értelem, az értelmi meggyőzés embere. Ha le is tud ereszkedni imádságaiban és „a teljes Szentháromság, egy bizony Istenhez szóló alázatos ajánló írásában” a szív mélységeibe, ő mégis az érvek, a bizonyságok, az „okok, nem okok” embere. „Távol van tőle... a század nagy szentjeinek a miszticizmusa is” – mondja róla Sík Sándor. Zrínyiben már több a misztikum. A szigetvári hős ég és föld távlatában áll. Isten indítja el a harcát, s mikor megvívta azt, az ég angyalai viszik őt oda, ahol „megesmeri nagy Elohim fiát.” S ha elsősorban ő is *athleta Christi*, mégis harca „az istenséggel érintkezés misztikumába” emelkedik. Tudjuk, hogy a *Szigeti veszedelmet* kora mennyire nem értékelte. A XVIII. század derekán fedezi fel Ráday és a XIX. században sikerül végül is Kazinczynak ismertebbé tenni. Ennek az okára már Arany János rámutatott: nem állt benne a magyar irodalmi hagyományban. És valóban, a hitviták durva hangja és a széphistóriák egyszerű, népi képzelet szötte alakjai után túlságosan, csaknem érthetetlenül

magas volt a szent hős eszménye a durvább táplálékhoz szokott irodalmi közönségnek.

Ha barokk vallásos irodalmunk nem is áll még előttünk tisztán – hiszen jó része még feltárára vár – annyit láthatunk, hogy uralkodó jegye az **aszketika**. Aszkézis, gyakorlás, felkészülés a mindennapi élet lelki harcaira és az evilág veszélyeire volt ez a mozgatója az irodalomnak és az azt szülő szellemnek, nem az Istenben való elmerülés és a vele való misztikus egyesülés. Aszkétika és nem misztika! Misztika csak elvétve jelentkezett, és akkor is a középkori és nem a barokk. A középkori, mely már egy-két századdal előbb sem tudta tartalmát és mondanivalóját közvetíteni. Barokk-irodalmunk legelterjedtebb műve Kempis Tamás *Krisztus követése* volt; Pázmány fordítása csak a XVII. században 6 kiadást ért meg. Ugyancsak középkori misztikát szolgált meg Hajnal Mátyás Jézus Szívéről szóló könyve – mely egyébként első a Jézus Szíve tiszteletben az egész világirodalomban – csakhogy beleolvastva azt a jezsuita aszkétikába. Mindezek azt igazolják, hogy a magyar barokk irodalomnak kevés érzéke volt a misztika iránt.

A XVIII. század derekán megjelenik nálunk is a **felvilágosodás**, mely katolikus és protestáns oldalon egyaránt kiöli a lelkekből az egyháziasságot. A magyar felvilágosodás azonban nem istentelen, azt még a szabadkőműves Kazinczy is szörnyű dolognak tartotta, de az egyházaktól távol tartotta magát. Ennek fejében azonban a romantika nálunk nem hozta meg azt, amit meghozott nyugaton akár a franciáknál, akár a németeknél: a racionalizmus és az új-pogányság után a mélyebb kereszténység, a katolikum, a misztikum iránti vágyat. A **romantika** nálunk egészen más munkát végzett. Kiegyenlítette a katolikus-protestáns ellentétet mely már a felvilágosodásban sem volt világnézeti, csak művelődési. *A romantika nálunk az egyetemes nemzeti érzést hozta, a vallás háttérbe szorult; eggyé forrasztotta a magyar művelődésnek immár százados, a reformációban és ellenreformációban gyökerező kettősséget.* Kölcsey megérti Vörösmarty költészetében a katolikumot, Vörösmarty pedig új térítőként kiált Pázmányhoz: „Legszebb vallás a hazas az emberiség:” Misztikát a magyar irodalomban e korban hiába keresünk. A keresztény vallás szerepét, a keresztény gyökereket és erkölcsiséget meg nem tagadva, de a pozitív kereszténységet elvetve, a deizmus vette át.

A XVIII. század végén elszakított fonalat egy századdal utóbb **Prohászka Ottokár** veszi fel. Műveivel és alakjával újból belekerül a magyar irodalom formálói közé a vallás. Különösen sokat jelent azonban Prohászka szempontunkból: *Benne jelenik meg a magyar irodalomban a minden kétséget kizáróan misztikus!* Horváth Sándor nagyszerű tanulmányában Prohászka specifikumának mindenki mástól megkülönböztető misztikus-voltát mondja. Prohászka a Szentlélek Hárfája volt lelkének húrjain a Szentlélek játszott. Skolasztikának és misztikának egy a célja: a

természetfeletti igazság megismerése. Útjuk azonban különböző, s Prohászka a misztikáét járta. Nem foglalta sémákba az életet; Isten-élményeihez és azoknak megmutatásához nem volt szüksége *genus proximokra és differentia specificákra*. Közvetlenül ragadta meg a valóságot, ahogy az előtte megjelent. Ő is azt akarta, amit a Summák, de a misztikusok eszközeivel. Teológiája zenével, dallal, a szív melegével volt telítve, nem fogalmakkal és következtetésekkel. Neki nem a skolasztikusok veritékszagú *veritas speculativája*, hanem a misztikusok *veritas affectivája* kellett, mely az átéltség melegével szólt a lélekhez. Elismerte az értelem igazság-eredeztető szerepét, de többre becsülte az érzelmet. Elevenen élt benne a tudat, hogy lelkét a Szentlélek erői mozgatják: „Nőjünk magunknál nagyobbra, legyünk Isten engedelmes hangszereivé, műszereivé, legyünk a Szentlélek hárfáivá” – írja élete végén az *Élő vizek forrásai*-ban. Misztikájának lényegét leginkább a misztikáról adott meghatározása mondja meg: „A misztika az Isten mély megérezése a világban és a lélekben; megérezése a mély kapcsolatoknak a lét és Isten között, kapcsolatoknak, melyek közelséget, egyesülést, életet mondanak.” Ezekből a szavakból is csak az szól, ami a Prohászka-kötetek annyi és annyi lapjáról, egy nagy misztikus lélek szárnyacsapdosása és elfojthatatlan vágyakozása Isten felé, határ nélkül, egész az egyesülésig.

Irodalmunk e kissé fárasztó és mégis nagy vonalakban való áttekintésének legfőbb tanulsága, hogy *a középkori misztika igen későn és csak erejevesztetten, a barokk misztika mondhatni egyáltalában nem kapott helyet irodalmunkban; csupán Prohászka Ottokár hozott világirodalmi értékű, alighanem sui generis misztikát*, mely azóta a magyar irodalomban, mint világnézet, izlés és forma korszakos jelentőségűvé vált. S ezzel tulajdonképpen feladatunkat el is végeztük. Említettük, hogy irodalmunkban a történeti magyar lélek leghűbb tolmácsát látjuk, s e tolmács kérdésünkre negatív választ ad: *A magyar lélek nem misztikus*.

Mielőtt a végső következtetéseket levonnók, **kérdezzük meg** irodalmunk egyetlen misztikusát, **Prohászkat**, mit mond ő? Talán egy pár idézet is elég lesz: „Tény az, hogy a magyar szellem nem mély.”¹ – „Ez a nép nem vallásos nép, nem azt mondom, hogy nincsenek vallásos magyarok, hanem azt, hogy a nép jellemének nem kiemelkedő vonása a vallásosság.”² Majd beszél „a kereszténység kurta gyökeréről a magyar talajban” s arról, hogy „a török hódoltság vaddá és bestiálissá tette ezt a népet”.³ S végül közvetlenül is megfelel kérdésünkre: „A filozófia és a filozófiák termő talaja: a miszticizmus nem a mi hazánk... akadályozta a

keresztény kulturális haladásnak s egészséges erős népléleknek kifejlesztését Magyarország helyzete is, mely Európa védőbástyájává tette a nép mellét”⁴ Így szól irodalmunk egyetlen misztikusa, Prohászka, kinek atyja, Domonkos, cseh-német földműves szülők gyermeke, felnőtt korában került Magyarországra, s kinek anyja Filberger Anna, a valószínűleg „svájci német eredetű nyitrai pékmester-lány volt. Prohászkanak anyanyelve német volt szüleiével végig németül levelezett.”⁵ Ebből pedig az következik, hogy Prohászka misztikus-volta – éppen azért, mert ő volt az első nemzedék, mely családjából gyökeret eresztett a magyar talajban – irodalmunk tanúsága ellen aligha szólhat.

A ténykérdés tehát eldőlt. Irodalmunk tanúsága alapján valóban mondhatjuk, hogy a magyar lélek a történelem folyamán nem mutatkozott misztikusnak. Most már csak a **Miért? kérdése** van hátra. **A magyar lélek struktúrájában van-e ennek az oka vagy pedig a körülményeknek kell betudnunk?** A magyar lélek eleve, lényegéből következően alkalmatlan-e a misztikára vagy pedig történelmi tényezők eredménye, hogy a misztika nálunk nem fejlődött ki, jóllehet a néplélek arra nem alkalmatlan? Erre kell még feleletet kapnunk.

Mindenesetre nehéz. Ha valahol, itt nagyon kell vigyáznunk, hogy lírai szemléletbe ne essünk. Nagy óvatosságra van szükség. **A kereszténység előtti magyarság** szellemi életéről, vallásáról alig tudunk valamit. Annyi bizonyosnak látszik, hogy vallása a sámánizmus volt, melytől nem volt idegen a misztika, annak természetesen pogány változata. A sámán ugyanis különböző kábítószerekkel extázisba helyezte magát s a sokszor órákig tartó élettelen, öntudatlan állapotból felébredve beszámolt a szellemekkel való érintkezéséről. Ennek a sámán misztikának a magyarság lelkében mély nyomot kellett hagynia, mert a kereszténység felvétele után négy századdal kódexirodalmunk a misztikus elragadtatásra a „réül, elrévül, rüt, röjt” szavakat használja, melyek Gombocz Zoltán megállapítása szerint „kétségkívül kereszténység előtti vallásos terminológiánk maradványai”. Ennyit a kereszténység előtről.

Mikor **Szent István** népével felvette a kereszténységet, akkor indult nyugaton hódító útjára a cluny-i szellem, mely az ottani népekben a többszázados kereszténységet elmélyítette és azokban véglegesen belegyökerezett. Ez a cluny-i szellem-gújította kereszténység hozzánk felülről jött. A királyi család, a nemzetségek megtérítése volt a legfőbb feladat, a *ius patronatus* alapján a kérdés jórészt már el is volt intézve. Az országban letelepedő

¹ Prohászka Ottokár összegyűjtött Munkái III. 17. 1.

² XXIII. 242. 1.

³ XXIV. 110. 1.

⁴ XXXV. 289. 1.

⁵ Schütz Antal, Prohászka pályája Bp. 1929. 16–18. L

szerzetesek – ezek voltak mindig a vallásosság kovászai – a bencések voltak. A bencések, ciszterciák és a többi azonos gyökerű, monachális szerzetek a korai középkori művelődés képviselői voltak, s ez a művelődés „főúri” jellegű volt és „fölötte állott a nép nagy tömegének”. Amire jellemző példa az, hogy a nép az 1218-ban bejövő új szellemet hozó ferenceseket, akik nem mint főurak és birtokosok, hanem mint kolduló testvérek jelentek meg előttük, nem tudta megérteni, és Jordán testvért társaival együtt alaposan megütve az országból kikergette. Középkori szentjeink és nagy misztikusunk, Boldog Margit, kik mind a királyi családból nőttek ki, arra látszanak mutatni, hogy *a kereszténység igazán mély gyökereket inkább csak a főúri társadalmon belül tudott eresztetni*. Mikor ezt leírjuk, nem felejtjük, hogy a tatárjárás után egy tisztán magyar igényből fakadó rend létesült hazánkban, a pálosoké, mely a kolostorok tömegével árasztotta el az országot. A középkori magyarság teljes egészében magáévá tette a kereszténységet – ebben nincs kétség. Mindössze, arról van szó, hogy azt az elmélyülést, mely nyugaton megvolt, – irodalmi jelentkezések és egyéb bizonyosságok híján – nincs alapunk feltenni. A városi élet úgyszólván teljes hiánya, a tatárpusztítás, a nagy tömegben betelepített pogány kunokkal való keveredés, mind újabb és újabb akadályokat raktak a kereszténység elmélyülésének elébe úgy, hogy kereszténységünknek igen nagy szüksége lett volna arra, hogy a Szent Ferenc-teremtette új szellem erősebben belegyökerezze az egész magyarság lelkébe a kereszténységet. Ezt a szellemet azonban – mint láttuk – csak kétszázados késéssel kaptuk meg akkor, amikor az igazi erejét már elvesztette. A magyar kereszténység jobbára csak évszázadoktól legyalult formákat és életberendezést kapott Szent Ferenc lázas Isten-szeretetének szelleme helyett. *Mégis a kolduló rendek sokat tettek*. Az az őáltaluk megteremtett vallási igény, mely kódexirodalmunkat létrehozta, a kolostorokon kívül is jelentkezett. Úgyhogy talán nem egészen alaptalanok Pázmány szavai, melyeket egy század távlatából sóhajtván mondott, emlékezve a régi állapotokra: „Az a mi Nemzetségünk az-előtt oly tökéletes együgyű, ájtatos Nemzetség volt, hogy hozzáfoghatót nagy földig nem találtak volna”. Ebben már benne van a XVI. századnak és korának kritikája is. A hitvitákban magasra csapott a vitatkozás szenvedélyének láza, de vallási elmélyülést inkább csak a hitviták lezajlása után, a XVII. században találunk. A kemény és eleve elrendelést hirdető kálvinizmus és a török hódoltság – emlékszünk Prohászka szavaira – nem erősítették, ill. tönkretették a mélyebb ihletű kereszténységet. *Jótékony esőként hatott e komolyan elmélyülni nem tudó kereszténységre a barokk beköszöntése*. Ebben is nem annyira az öt szép levél Pázmánya, hanem az Imádságos-könyv és a Prédikációké. Ha mindent nem is, de sokat tett. A Regnum Marianum, a Magyarok

Nagyasszonya eszméje, középkori katolikus múltunkra való eszmélésünk, Szent István apostoli alakjának a feledés porából való föltámasztása mind e barokkhoz fűződik. Gazdag katolikus népszokásaink nagy része szintén innen veszi eredetét. A felvilágosodás és a XIX. század azután félretolta a kereszténységet, minél kevesebbet akart hallani róla. Hogy milyen sivár és lélek-nélküli volt a XIX. század végének kereszténysége, megkapóan tükröztetik Prohászka írásai, különösen az 1895-ből való *A keresztény ébredés nehézségei Magyarországon* c. tanulmánya. Ezzel nagy vonásokban áttekintettük a magyar keresztény vallásosság történetét.

Ez áttekintés summája ennyi: *Egyrészt nem látszik igazoltnak a magyar lélek eleve alkalmatlansága a misztikára, másrészt pedig, hogy nagyon is meg lehet magyarázni, hogy a misztika nálunk nem fejlődött ki*. Az elsőhöz még annyit, hogy a mai magyar néplélek ismerőinek, – jórészt papoknak – van bizonyosságuk arra, hogy a nép lelkétől ma nem idegen a misztika. A néprajzi kutatásoknak itt még nagy feladataik vannak. Ami pedig a másikat illeti, problémánk beletartozik abba a nagy és szomorú valóságba, hogy *későn jöttünk ide*, s különösen abba, hogy *aránytalanul kedvezőtlen viszonyaink miatt ezt a késést igazán sohase tudtuk behozni*. Nemcsak a mély keresztény szellem nem tudott eljutni, nem jutott el hozzánk a hitetlenség, az istentelenség sem abban a mértékben, amilyenben nyugaton hódított. Nekünk nem volt Schillerünk, aki a Die Götter Griechenlandsban oly hévvel siratta a kereszténység-romba döntötte gyönyörű pogány világot; a Pán halálán érzett fájdalmat nálunk, ha üggyel-bajjal is és talán nem is egész őszintén, legyőzte a kereszt ragyogása. De nem is támadt nálunk a lelkekben olyan szenvedélyes vágy a régi eszmények, a keresztény religiosum és misztikum iránt, mint ott, ahol az új tanok nyilvánvalóbban megmutathatták csődjüket. *Babits felfogása*, hogy a magyarságot józan érzeléssel visszatartotta volna attól, hogy ezeknek a szélsőségeknek „felüljön”, *nem látszik igazoltnak*. Nem hihető, hogy a magyar annyira józan, megfontolt humanista-ízű lenne. Ha egy szellemi áramlat teljes erejében és idejében eljutott hozzánk, bizony mi is felültünk neki; jóllehet a számító ész (Széchenyi, Kemény) láthatta és látta is, hogy bajunk lesz belőle: lásd negyvennyolc és Világos példáját

Ennek az egyébként korántsem új felfogásnak, *mely – bár kétségtelen jóhiszeműséggel – történeti viszonyainkból adózó hátramaradottságunkat előnyös köntösbe öltöztetve nemzeti tulajdonságoknak teszi meg*, Prohászka Ottokár is megadta a választ. Samassa érsek előnyösnek mondta, hogy nem vagyunk úttörők, hogy mindig magunk előtt láthatjuk nyugat példáját és okulhatunk belőle. Mire Prohászka így felelt: „Ezt az itt említett előnyt szívesen odaadnók egy darab áttörésért. A tört úton való kényelmes járást, amiből azonban szintén nemigen jut, becserélnők az

eszme forrongásáért, a passzivitást beváltanók akcióért, hogy a lendület, az úttörés, a forrongás, az akció nyomában az igazságnak, az eszmének reakciója pezdíténé fel szellemi életünket.”⁶Végső szavunk csak az lehet, hogy a jövő néprajzi kutatások dönthetik el ezt a kérdést, melyre az irodalom felelete a jelzett körülmények miatt nem perdöntő.

forrás: VIGILIA 1941. május

P. GYÉRESSY ÁGOSTON

HOZZÁSZÓLÁS

BULÁNYI GYÖRGY: MAGYARSÁG ÉS MISZTIKA CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ

Bulányi György *Magyarság és misztika* címen megszívlelésre méltó tanulmányt írt a *Vigilia* 1941. májusi számába. Ehhez szeretnénk néhány reflexiót fűzni, mert rólunk, pálosokról is szó volt benne. Örömmel olvastuk azt a pár sort is, mert hasonló irányú és témájú írásokban idáig fájdalmasan kellett tapasztalnunk, hogy épp egyetlen magyar gyökerű rendünk csaknem hétszáz esztendő működését úgyszólván teljesen figyelmen kívül hagyták íróink, pedig elképzelhetetlen, hogy ez a nagy idő ne hagyott volna semmi nyomot a magyarság lelkének és műveltségének fejlődésében. Számos jel és dokumentum tanúskodik ennek ellenkezőjéről, de bizonyára másfélszázados száműzetésünk az oka, hogy kutatóink csaknem teljesen megfélemeztek e rendről. Ám, hogy a tárgyra térjünk, épp e rend ősi múltjának kutatása közben dobbanhat elénk, mint az állítólagos földszagú magyar józanság s «túlzó» misztika- és metafizikamentesség eleven cáfolata. A Pálos-rend

keletkezése a XIII. században tisztára kontemplatív talajon, a rendi fegyelem szigorúsága, mely a karthauziakéval vetekedve, azok rendi kiváltságait is biztosította tagjai számára, a pápák kegyessége folytán. Íme, ez a rend mégis csak a vallásos magyar lélek legmélyéből sarjadt, a magyarság transzcendentális vágyából és igényéből s hogy később oly nagy szerepet játszott a nemzet történetében, sőt hogy a külföldet is meghódította, mi mást bizonyít, mint hogy igazán mélyről jött s igazi lelki szükségletből fakadt.

Prohászka Pilis-hegyén bolyongva megérezte e szent hegy misztikus jellegét, hol Boldog Özséb gyűjtötte össze - isteni látomástól ösztönözve — a szerzte élő magyar remetéket. Ám ezen az egy csodás eseményen kívül alig találunk a rend számos szentéletű tagjai sorában misztikus megnyilatkozásokat s a szerzet is egyre inkább az aktív élet felé fejlődik, egyre jobban belekapcsolódva a magyar történelembe (s legszebb virágzását Nagy Lajos és Mátyás király korában érve el). Mohács katasztrófája után a rend másodvirágzása már nem bontakozhat ki teljesen, mikor az eltörlés minden szép újraindulását eltiporja. Összegezve tehát rövid áttekintésünket, igazolva látjuk Bulányi György finom megkülönböztetését, hogy a magyar lélek nem látszik eleve alkalmatlannak a misztikára, ám annak zavartalan kifejlődését (spanyol, vagy francia, vagy német mintára) sok minden késleltette és akadályozta, melynek legfőbb okát történelmünk viharos nyugtalanságában, emlékeink és hagyományaink barbár pusztulásában kell keresnünk. S ha feltűnő tényekkel s kiemelkedő egyéniségekkel nem is tudjuk mindig igazolni misztikus lelkületünket, alkalmatlanságunk hangoztatása annál is inkább igazságtalannak tetszik, mert ázsiai élményeink, parasztjaink ősi nyugalma, szófukarsága, természetszeretete valósággal «predesztinál» a kontemplatív és misztikus hajlandóságokra, bár a századok során inkább vérehullásával, mint nyugalmas szemlélődésével kellett védenie földjét.

Ezeket szerettem volna az értékes tanulmány margójára feljegyezni még.

BULÁNYI GYÖRGY

JÁSZOL ÉS OSZTOZÁS

Hajnal van, ülök a szövegszerkesztőm előtt, s készítem másnapi homíliám, melyet majd elmondok a tatai templomban. Jól van ez így? Készültél Te, Uram a Hegyibeszédre, vagy rábíztad magad Atyád Lelkére, aki Benned élt? Reá bíztad, hogy mondja, amit akar. Tanítványaid ugyanerre bíztattad: megadatik nektek abban az órában. S az is igaz, amire kispap korunkban

⁶ X. 71. 1.

neveltek minket: hétfőn kell elkezdni a készülést a vasárnapi prédikációra..., aztán a hét folyamán leírni és betanulni! Melyik a helyes?

Nem tudom, Uram, hogy voltál, hogy is lehettél a Hegyibeszéd előtt. Sűrögtek-forogtak körülöttem, mondta ki-ki a baját, közölték aggodalmaikat időjárás meg politikai helyzet tárgyában, Te pedig igyekeztél figyelni mindenkire, kedvesnek lenni mindenkire, aztán egyszer csak elkezdted: Boldogok a szegények? Így volt? Vagy visszavonultál készülni, s meghagytad, hogy prédikációig ne zavarjon senki se, s begyakoroltad az első három mondatot, hogy legalább az indulás biztosítva legyen?

Nekem idejében el kell indulnom hazulról, hogy le ne maradjak a vonatról; ki tudja melyik külső vágányon találok a Keletiben. S izgulok majd, hogy ne késsen a szerelvény. Aztán megérkezem, s kedveskedem azokkal, akik várnak. Aztán meg a templomban a pappal, a sekrestyével, a ministránsokkal, a felolvasókkal, az ének- és zenekar vezetőjével váltok fontos szavakat, s végül elkezdek beöltözni figyelve arra, hogy hosszú ne legyen a miseruha, nehogy hasra essek benne, aztán hogy késés nélkül kezdünk, s hogy lehetőleg egy órán belül befejeződjék... a rendezvény, a show.

Most pedig tele vagyok az elmúlt napokkal. Fejezeteket írtam Budaváriban az Egyetlen szövetség? c. könyvem 2. kiadásába, felfelé jövet a buszon pedig elolvastam Schillebeeckx tanulmányát a Concilium őszi számából arról, hogy vallás és erőszak elválaszthatatlanok egymástól. Este pedig elalvás előtt az ágyban az Actualité Religieuse novemberi számából J. Moingt írását arról, hogy Jézus azután igazán nem alapított vallást. S most kezdjem ott, ahova ezek után eljutottam, azoknak beszélvén, akik nem mentek keresztül ezen a három galvánfürdőn, csak eljöttek, mert úgy gondolták, hogy ide talán érdemes eljönniök.

Legszívesebben csak annyit mondanék, hogy mondjátok el, testvéreim, mit vártok tőlem. De hát ezt nem lehet. Nekem kell produkálnom magam. S teszem, és azt a képtelenséget teszem, hogy ott kezdem, ahol most vagyok. Azt mondom, ami most, hajnalban megfogalmazódik kérdésként bennem: Nincs harmadik lehetőség? Csak kettő van?

Mi a kettő? Mi a három? A kettő az, hogy Jézus leszlel vagy pedig Heródes és/vagy Kaifás leszlel. A harmadik pedig, hogy együttlegel a bárány meg az oroszlán, azazhogy Jézus meg Kaifás. De hogy kerül a csizma az asztalra? Most advent első vasárnapjának szombatja van, én pedig katolikus pap vagyok, aki 15 év szünet után végre újra nyilvánosan is - értsd: katolikus templomban is - hirdethetem (hazámban is, nemcsak külföldön) Isten ígését, s mondanom kell valami ideillőt, adventit, karácsonyvárót.

Hát éppen erről van szó, hogy mit kell mondanom, hogy mi az ideillő. Az-e, hogy várjuk a Jézuskát, aki... Idáig tart a tudományom. Hogyan folytassam? Várjuk a

Jézuskát, akit nem fogadtak be, de mi azt akarjuk, hogy minket befogadjanak. Várjuk a Jézuskát, akinek nem volt hova lehajtani a fejét, de mi el sem tudjuk képzelni ezt a magunk sorsaként. Hogy várjuk a Jézuskát, akinek sikerült minden egyházi hatóságot magára haragítani, nekünk pedig természetesen alázatos és fiúi békességben kell élnünk fő- meg nem főpásztorainkkal. Hogy várjuk a Jézuskát, akit a maga főpásztorai irgalom nélkül kitessekelték Izraelből és az életből. Várjuk mi, akik tudjuk, hogy a kiengesztelés évezredfordulója következik, s mindenképpen meg kell tudnunk találni a megoldást - a Jézuskának is, Béluskának is jelszavunk jegyében.

De hát miféle prédikáció az ilyen? Ezért jobb leírni előre a helyzethez illő mondatokat, s azokat szépen betanulni. Pl. Lelkünket is meg kell tisztítanunk szentestére, nem elég gondoskodunk a mákos és diós bejgliről és az ajándékokról, hanem az évi vagy karácsonyi szentgyónásunkat is idejében el kell végeznünk, s a többi. Nem tudom ezt mondani, mert nekem - nem ideillő. Számomra csak az az ideillő, amivel tele vagyok. Mivel vagyok tele?

Azzal, hogy holdkóros volt-e az Isten, amikor elindította Fiát a betlehemi éjszakába? Azzal, hogy holdkóros voltam-e, amikor rábíztam magam arra, amit belülről igaznak, Isten szavának gondolok? Azzal, hogy etetjük-e csak magunkat, ha egyszer nincs béke az olajfák alatt, és másutt sincs? Azzal, hogy lehetséges-e az Isten álma, vagy csak az lehetséges, hogy valaki az Istennel kezd és a Golgotán végzi.

Mondhatnám mindezekre, hogy kérem szépen, tessék nekem ezekkel békét hagyni. Én csak egyszerű polgár vagyok, akinek 1-gyel kezdődik az azonosító száma, s ki kell tudnom fizetnem a víz-, a csatorna-, a közös költség-, a telefon-, a villany-, a gáz- meg még nem tudom miféle közszolgáltatási számláimat, ha már egyszer szerencsénkre a szocializmusból visszafordulhattunk a kapitalizmusba, amelyről félszázadon keresztül tanultuk a különböző szintű szemináriumokon a ma kormányon levő elvtársaktól, hogy annak immár a nagy októberi forradalom óta egyszer s mindenkorra vége van. Ez az én megoldandó problémavilágom, az Isten gondjait pedig méltóztassék magának a Jóistennek megoldania.

Mondhatnám, és nem tudom mondani. Nem, mert a 80. esztendő tövibe' az ember már nem tud váltani, s csak azt tudja csinálni, amit odáig csinált. Mit? Az Isten gondjait deklinálni. A proféták, az Isten tolmácsainak módján, akik felelőtlenül ígéretnek, hogy mit és mikor és hol fog most már az Isten igazán valóra váltani. S ahogyan Jeremiás is tette, amíg ki nem kötött a ciszterna mélyén, ahol aztán sárban iszapban, piszokban, szomjazva és éhezve spekulálhatott azon, hogy Isten hogyan visel gondot azokra, akik odaadják neki az életüket.

Mondom tehát, amit mondok. Ha elátkozsa százszor Pusztaszer, akkor is mondom. Mondom, mert üres

dumára képtelen vagyok. Mondom, mert addig élek, amíg mondhatom. Mondom, mert Élni, hogyha nem fajulva tengés, olcsó időnek hasztalan soka. De érben, vérben a kerengés, mely a szebb jövőnek biztos záloga. Mert ha tudta ezt Arany, aki pap se volt és katolikus se volt, akkor egy magyartanárnak, aki hozzá még pap és katolikus is, szintén tudnia kell.

Igenis, válaszolni kell tudnom a kérdésre: meg tudja-e valósítani Isten azt, amit ígért. Lehetséges-e az Isten Országáé? Vagy csak az lehetséges, hogy keresztrefeszítjük az Istent meg minden lányát és fiát, aki csak közénk merészkedik? Mondom, mert csak ez érdekel. Mondom, mert addig élek, amíg hiszek abban, hogy ez lehetséges. S azt is mondom, hogy csak akkor van erre lehetősége a Magasságos Istennek is, ha valakiknek fontos az Isten baja. S mondom, és nem tudom nem mondani, hogy bizony a Bokor csak arra született, hogy egybegyűjtse azokat, akiknek fontos az Isten baja.

S aztán ha egybegyűlnek, akkor mi lesz? Nem tudom. Csak azt tudom, hogy ez esetben már van egy pont, ahol megvetheti a lábát az Isten. Mert van már egy pontja, ahol gondolkodó emberek élnek, s akik akarnak valami egyebet is, mint a merő túlélést: azt, hogy ki tudják fizetni számláikat.

Nem látok bele a jövőbe! Nem tudom megmondani, hogy mit fognak csinálni ezek az egybegyűltek. Csak azt tudom, hogy már jó 50 évvel ezelőtt egybegyűltek, amikor mindenki azt mondta, hogy teljességgel világos, hogy az adott körülmények egyáltalában nem alkalmasok arra, hogy ezek a valakik összegyűljenek. Nem alkalmas, mert az összegyűlést tiltja a demokrácia védelméről szóló 46. évi 7. törvénycikk, s az ilyen tárgyú összejövést, mint a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntetést értékeli, melynek felső büntethetőségi határa a kötélt általi halál.

Csak azt tudom, hogy összegyűltek s megtanulták, hogy nem papi szakma ez az összegyűlés, hanem egyetemes emberi szakma; és hogy kivétel nélkül mindenkinek való, és hogy az Isten kivétel nélkül mindenkitől várja, és azt várja, hogy ki-ki összegyűjtse, akiket csak összegyűjteni képes, és hogy hordozzuk, igenis mi, kisbajos emberek, az Isten gondjait. Csak azt tudom, hogy összegyűlve rájöttek arra, hogy a második világban élnek, s túlságosan gazdagok a harmadik világhoz képest, s hogy nem szabad elkölteniök magukra, családjukra fizetésüket, hanem annak minél nagyobb hányadát ki kell síbolniok az országból a harmadik világ éhezőihez, elkövetve ezzel - ebből az alkalomból és változatosság okából most - a valuta-kijárlás büntetést, aminek felső büntethetőségi határa ugyan nem a kötélt általi halál, de mindenképpen marginalizálódással jár az állami, az egyházi, a társadalmi életben egyaránt. Csak azt tudom, hogy rájöttek arra, hogy a Jézus nevében megkeresztelt, azaz

Jézus Istenének és Atyjának lepecsételt emberek nem tehetnek katonai esküt - megígérve, hogy elpusztítják a folyó túlsó oldalán élő és élni akaró embertársaikat... Nem tehetik, mert szeretni is és elpusztítani is - ez ellentmondás, Isten pedig nem a sötétség, hanem a világosság Istene, nem az igennek is, meg a nemnek is az Istene, hanem csak az egyértelmű igené. A szeretetre ígert mondásé. Csak azt tudom, hogy az Isten gondjai tárgyában összeülőknak megint büntetést kellett elkövetniök. Csak azt tudom, hogy ezek után Casaroli, a Szentszék keleti politikájának nagymestere, közzé tette üzenetét a katolikus sajtóban, hogy engedelmeskedjünk. Nem mondta meg, hogy minek és miben engedjünk, de egyértelmű volt, hogy az uraknak kell engedelmeskednünk. Csak azt tudom, hogy Lékai bíboros megmondta magyarul: a gyilkolást elrendelő s azt a Varsói szerződés jegyében legfeljebb tekintélyével parafáló katolikus püspöki karnak kell engedelmeskednünk, mert a polgári szolgálattal élésnek az ideje akkor még nem érkezett el. Csak azt tudom, hogy vállalták, hogy rossz kisközösségnek minősüljenek, amelyek nem tartják meg hazájuk törvényeit s nem engedelmeskednek a hierarchiának. Csak azt tudom, hogy mindezzel vállalták azt, hogy saját egyházukban marginalizálódjanak, s hogy a rendszerváltozás után is kítaszítottak maradjanak, s ne hívják meg őket a katolikus lelkiségek seregszemléire, mert az ő lelkiségük nincs összhangban a hierarchia által patentírozott katolikus lelkiség, lelkiségek fogalmával.

Hogyan ünnepeljek karácsonyt, miféle adventvárást csináljak? Kit és mit várjak? Kinek zengedezzek éneket? Az istállóba szorultnak s a Kaifás által majd az életből, magából is kitessekelendőnek? Vagy pedig a keresztény egyházak békés, semmi vizet és senki vizét nem zavaró és megaranyozott jászlú Jézuskájának, akinek halvány fogalma sincs, hogy mit akar, s aki véletlenül se mondana Hegyibeszédet, mert hát ugyebár abszolút nyilvánvaló, hogy nem a szegények a boldogok, hanem a gazdagok. Abszolút nyilvánvaló, s az összegyűlők, az Isten gondjait hordozás céljából összegyűlők sem akarnak, kérem, szegények lenni, mert mindegyikük gondoskodni akar párjáról, gyermekeiről, és mert maga Isten írta bele emberi természetünkbe ezt a gondoskodni akarást. S a maga szívét koppintotta le akkor az Isten, amikor a szívünkbe írta ezt a gondoskodni akarást.

Hiába gyűlnek össze, akik összegyűlnek, ha nem adnak választ az Isten gondjára, az ember bajára. Elméletit is és gyakorlatit is. Az elméletit meg kell tudnia fogalmaznia annak, aki Jézus Istenéért és Atyjáért gyűlik egybe. Így hangzik: Isten a maga szentháromsági baját úgy kerüli el, hogy az Atyjának nincsen semmije, ami ne volna egyúttal a Fiúé is, s a Fiúnak nincsen

semmije, amit elzárna s ne akarna megosztani az Atyával. Így tesznek. Azért tesznek így, mert kettejük Lelke az Osztozás Lelke. S ha egyszer igaz, hogy Isten is csak a maga képére és hasonlatosságára tud alkotni, miként mi is, amikor bármi művünknek vagy gyermekeinknek adunk életet, akkor a mi gondunknak sem lehet más megoldása, mint ami az ősmintában megoldja a gondokat. A szakállas jénai keresztény zsidó nem tévedett. Osztozni kell. Nem az eredeti bűn következtében kell osztoznunk - mint ahogy bizony nem kis bátorsággal gondolta Horváth Sándor 60 évvel ezelőtt: mivel akaratunk rosszra hajló lett, ezért aztán visszaélünk önzésünkben a magántulajdonnal -, hanem annak következtében, hogy az osztozó Isten képére és hasonlatosságára lettünk teremtve.

Ha az összegyűlők ezt másképpen látják, abba fogják hagyni az összegyűlést, mert ráébrednek, hogy tárgyitalan az összegyűlésük. Tárgyitalan, mert nem akarják többé tovább hordozni az Isten gondját, ami az ember gondja: az éhezőké meg az éheztetőké. Ennyit az elméletről.

Ami pedig a gyakorlatot illeti, azt el kell kezdeni. Akármilyen szerény kezdetekkel is, de el kell indulni. Mert el se indulás esetén össze fog zavarodni az elméleti tisztánlátás is. Össze, mert igaz, amit tanultunk: a lét meghatározza a tudatot. A nem osztozó lét meghatározza a tudatunkat, s azt fogjuk mondani arra, amit nem tudunk, vagy nem akarunk megcsinálni, hogy az nem is lehetséges... vagy azt, hogy az Isten azért ezt már igazán nem is kívánhatja tőlünk.

Látod, Betlehemi Gyermekek, ennyi és ez telik csak tőlem. Persze az lenne a szép, ha ezt nem kellett volna leírnom, hanem csak úgy rábízhattam volna magam a sodrodra. De nem tehettem, mert ez nyilvános ige hirdetés, s itt idejében be kell fejezni a dolgokat. S ez csak akkor lehetséges, ha az ember előre leírja, ami telik tőle, s a szövegszerkesztője előtt ülve az órájára nézhet meg arra, hogy megvan már a 12 ezer byte, és abba kell hagynia a költést akkor is, ha talán futná még néhány versre az ihletből.

Letelt az idő. A mondóka befejezve. A jászlad figyelmeztessen arra, Kisjézus, hogy el kell indulnunk. Feléd. Jászol iránt. Amen.

2001.

ÁTS ANDRÁS

ÖNZÉS ÉS OSZTOZÁS

Engem kértek fel, hogy nyitó előadást tartsak nektek az idei év kérdésével kapcsolatban. Én viszont **önző** módon **osztotam** a felelősségen és így nektek ajándéknak hoztam előadóként egy igazi gyakorlati életművészt az osztozásban Márczi Ancsát, hogy ne csak az én uncsi ideologikus szövegemet kelljen hallanotok.

A teljes címe az év kérdésének: **Önzés - Osztozás. Hogyan építsük az Isten Országát a 21. század elején? Kezdetnek álljon itt egy kis fogalom meghatározás:**

Önzés: Csak a saját javának, kényelmének, gyönyörének hajhászása, még mások jogainak vagy az illetlenek a megsértésével is. **Énközpontúság.** Erről akkor beszélhetünk, amikor valaki csak és kizárólag a saját szemszögéből képes látni a világot.

Nem összekeverendő az **énszeretettel**, amikor értékesnek tartom önmagam, tehát értékesnek és fontosnak tartom gondolataimmal, érzéseimmel és a szükségleteimmel való törődést. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a nap 24 órájában csak saját magammal lennék elfoglalva! Áldozathozatal szempontjából azt állapíthatjuk meg: önző és énszerető ember között az a különbség, hogy míg előbbi **mindig első** helyet kíván, utóbbi **nem mindig utolsóként** szeretne sorra kerülni. Az énszeretetet nem a másokért való áldozathozás hiánya, hanem a folyamatos önfeláldozás feladása.

Önmagunkat tisztelnünk kell, ebből az is következik, hogy bár szeretem magamat, nem tehetek meg bármit, amit akarok, nem engedékeny vagyok önmagammal, hanem tiszteletben tartom a saját magam köré szeretettel húzott határokat.

Osztozás: Cselekvő állapot, midőn valamely jószágból, pl. örökségből, nyeresémből, zsákmányból a rájuk jogot formálók kivesszük az őket illető részeit. A végrehajtott lopás után osztozáshoz fognak például a tolvajok. Minthogy e cselekvés gyakran perre, veszekedésre ad alkalmat az illetők között: innen átvitt értelemben jelenthet pert, veszekedést is. Az osztozásban résztvevők az osztályosok, a kapott rész az osztályrész.

Az adomány adása pedig egy nem kötelező, önkéntes osztozás. Az **adomány** jelentése: ajándékba adott érték, amit ellenszolgáltatás nélkül jutalmul, segítségként vagy támogatásként adtak vagy kaptak. Eljuttatott pénzösszeg vagy más anyagi segítség, hozzájárulás jótékony vagy közhasznú céllal, például rászorulóknak megsegítésére vagy hasznos tevékenység támogatására.

Ilyenkor az adományozott egyénnel, közösséggel, csoporttal vállalunk osztozást. Ugyanakkor osztozni nem csak az anyagi javakban, hanem egyéb közösség vállalásban is lehet. Lehet osztozni az elnyomottak, kisebbségek, szegények sorsában is, ezt sorsközösségnek hívjuk. Ennek enyhébb formája amikor csak közösséget vállalunk, de nem teljes mértékben, csak részben.

Nehéz e két fogalmat igazán jól megfogni egy-egy rövid definícióval. Sokunkban sokféle és jóval árnyaltabb kép él jelentésükről. Mégis valahol fel kell venni a fonalat így először azt állapítom meg, **hogy egyfajta egészséges önzésre, azaz az énszeretetre szükség van ahhoz, hogy aztán személyiségünk**

minél szélesebb rétegével együttműködve, teljes lelki békével tudjunk osztozni.

Fizikai és szellemi fejlődésünk különböző fázisaiban is mást jelentenek e fogalmak. A gyermekkorban és a felnőtté válás idején szükséges az énszeretet egészséges kialakítása. Ennek elengedhetetlen feltétele önmagunk ismerete és elfogadása, fejlődési útjaink kijelölése. Fiatal felnőttként a családalapítás korában már az énszeretet és az osztozás időszaka is megjelenik. Az énszeretet segít a párválasztásban, hogy ajándék tudjak lenni a leendő párom számra, de feltétlenül osztozást is igényel, hogy meg tudjam osztani az életemet a másikkal és így lehetünk egy testté. Ahogyan haladunk életünkben előre egyre több lehetőségünk van a mások felé fordulásra. Osztozó életet aktív korunkban eleinte családi körben gyermekeink, idős hozzátartozóink, később a közvetlen majd a tágabb környezetünkben rászorulókat felé tudunk megélni. Ekkor valóban megvalósíthatjuk magunkban, hogy úgy tudjunk adni, hogy utólag ne legyenek kétségeink arról, hogy jól tettük, amit, amikor, és amennyit adtunk. Tudatos, példamutató felebarátok lehetünk, ha jól fel tudjuk mérni muníciónkat és élni tudunk az adott életszakaszunknak megfelelő adottságainkkal és lehetőségeinkkel.

Leginkább úgy tudnám szemléltetni a térbeli kivetülést, hogy az **osztozásnak koncentrikus körei vannak**, melynek közepén az egyén áll! Tehát legközelebb hozzám a házastársam áll, majd a gyermekeim, családtagjaim, majd a közvetlen lakó és közösségi társaim, akikkel rendszeresen találkozom, aztán a távolabbi emberek, a városom, az országom, majd végül az emberiség. Azt gondolom, hogy a családomnak nem okozhatok jelentős hátrányokat a felelőtlen osztozásaimmal. A felelősségem feléjük olyan nagy, hogy az érdekükkel mindig számolnom kell. Ugyanakkor ezeket a koncentrikus köröket magunkban rendszeresen dinamikusan felül kell vizsgálni, hiszen erőforrásaink csoportosíthatók a szükség függvényében. Így fordulhat elő, hogy a harmadik világ éhezőinek támogatása fontosabbá válik, mint egy akár térben közelebbi rászoruló csoport segítése.

Az osztozás kör jellege abban is megnyilvánul, hogy általában nem tudod annak visszaadni, amit kaptál, akitől kaptad, hanem valaki másnak, és aztán ő is másnak... aztán valaki majd annak is ad, akitől te kaptál. Ilyen dinamikus kört alkot egy család, ahol a szülők szeretete, osztozása, gondoskodása úgy térül meg, ha tovább öröklődik a gyerekek gyermekeinek és így tovább. Ezért is jó több nemzedékben együtt élni, mert így a nagyszülő szinte naponta érzi ezt a dinamikát.

Az osztozásnak több fontos, egymás melletti szintje van, melyek egymást kiegészítve képesek jobb világot teremteni. Osztoznunk kell nemcsak az anyagiakban, hanem időnkben, együttérzésünkben, cselekvéseinkben. A XXI. századi ember, úgy érzem hajlamosabb az anyagi javakkal osztozni, mert a többi mód sokkal többet kíván belőlem, leginkább az időmből, aminek mindenki szűkén van manapság. Arra, hogy Prakash munkásságát, így a rászorulókat Indiában segítsen a pénzzel talán hamarabb gondolunk, minthogy a szomszéd néni járdájáról elhányjam a havat/összeseperjem a leveleket. Lehet, hogy ez az utóbbi nehezebb is, de ugyanakkor ennek másodlagos hasznai vannak, mert emberi kapcsolatok, interakciók születhetnek belőle.

A mai mindennapi nehézségünk, a **koronavírus járvány** is rámutat, hogy az osztozás mennyire fontos része volna az életünknek. Mi itt Európában eléggé könnyedén leráztuk magunkról a világ távolabbi pontján élő milliók éhezésének terhét. Nem gondolunk még ma sem bele, hogy a vírus megerősödésének feltételeit mi is tápláltuk önzésünk és oda nem fordulásunk által.

A kapitalista világmodell bizonyos népek és néprétegek szegénységben és nyomorban tartásával képes profitot termelni. A jóléti társadalomban a fogyasztás hajszolásával érjük el azt, hogy ezeknek az emberek nem marad más választásuk és az éhezés enyhítésére ellenőrizetlen állatok húsait fogyasztják, kutya, macska, denevérek, tobzoska stb. Nem is szükséges messzire mennünk, hiszen hazánkban is előfordul, hogy dög-kutakban kidobott állatokat fogyasztanak emberek, akik nem tudnak másképp húshoz jutni. Az egyébként is alultáplált gyenge immunrendszerű emberek így veszélyes fertőzéseket kaphatnak. Olyan fertőző betegségeket, amely állatról emberre is képesek átterjedni. Ezt a tudomány ZOONOSIS-nak hívja. Ha egy ilyen fertőzés felüti a fejét egy kis eldugott faluban, megfertőződik egy földműves és családja, általuk pedig a közösségből néhány ember, attól ez a fertőzés lokális marad hiszen nem sok kapcsolatuk mutat az életterükön kívülre, többnyire nem is értesülünk róla.

Azonban a **globalizációval** kinyílik a világ. Amikor egy rendszeresen utazó üzletember fertőződik meg, akkor lehet, hogy egy hét alatt több kontinensre is el tudja vinni ugyanezt a fertőzést, gyakorlatilag észrevétlenül. Ahol élek, nap mint nap a fejünk felett szállnak fel és le a repülőgépek Ferihegy közelsége miatt. Ez a Covid előtt a reggeli és délutáni csúcsidekben szinte 5 percenkénti indulást vagy éppen érkezést jelentett. Voltak gépek, amiket egy idő után az ember hangról felismert, fel sem kellett nézni az égre.

A „nyugati társadalom” nem tűri a lokalizálást, a bezárást. A jóléti államok lakói úgy gondolják a szabad

mozgás az emberi szabadságjogok része, hogy akkor és oda utaznak, amikor és ahová csak akarnak. Ezt harsogja a nemzetközi média, nagyvárosi radikálisok tüntetnek vélt jogaik visszaszerzéséért a pandémia idején.

2002-2003 környékén felbukkant SARS koronavírus (Súlyos Akut Légzőszervi Szindróma) is zoonózis útján, a denevéreken keresztül fertőzte meg az embereket. Igaz ebbe összesen 8096 ember fertőződött meg és csak 774 ember halt bele, de azért intő jel lehetett volna, hogy a világ számos országában tombolt ez a fertőzés is. (Amerikában 278 fertőzött és 44 halott volt, Európában szerencsére csak 10 körüli fertőzöttet találtak) Nem figyeltünk az intő jelekre, azokra a kutatókra, akik már évtizedek óta hangsúlyozzák a következményekre nem odafigyelő globalizálódás veszélyeit! Most pedig megtapasztaltuk, hogy nem lehet büntetlenül az egyenlőtlenséget fenntartani, a nyomor következményeként a Covid-19 vírus már valódi világvjárványt eredményezett a Föld minden kontinensét érintve!

Aktuális adat (2021.06.04.) megfertőződött 173 millió, meghalt ebből 3,7 millió ember világszerte.

Ma többségében azok a nyomorral küzdő társadalmak, ahol évezredekig kétkezi munkával tartották el az egymást követő generációk az előttük élőket és az utánuk következőket. Ma hiába a szorgos kezek, ha nincs föld, nincs hozzá eszköz, amivel élelmet tudnának termelni. A legtöbb helyen vidéken nincs munkalehetőség, de ha van is nagyon-nagy a kizsákmányolás, nehezen élnek meg belőle. Ilyen körülmények között a folyamatos népesség növekedéssel együtt nő a nyomor, az éhezés, nélkülözés is. A klímaváltozással az életfeltételek is rohamosan változnak, romlanak! Nem csak az élelem, de az iható víz mennyisége is csökken! Szemben a világ másik fele, pedig dőzsöl, felhalmoz, hamis biztonságérzést keltve ezzel magában. És itt nemcsak az élelmiszere gondolok, hanem a ruházatra, használati tárgyakra, ingatlanokra stb. A fogyasztói társadalomban a profit a lényeges, nem pedig a belátás. Amikor vásárolunk, nem kérdezzük meg magunktól, hogy

- Szükségem van rá?
- Mikor és mennyit fogom használni? stb.

A ránk zúduló reklámok egyik nemzedékről a másikig formálta át fogyasztásunkat, gondolkodásunkat. Józan belátásra, változtatásra sem könnyű rávenni a jóléti társadalom emberét, mert hamis biztonságérzete veszteségként éli meg a korlátozó szabályokat.

Még kamaszként tanultam és értettem meg, hogy **az emberi szabadság nem a mértéktelenség és korlátlanág, hanem annak ismerte, hogy meddig terjednek a lehetőségeim határai.** Szeretnék most egy-két cölöpöt leverni – a teljesség igénye nélkül! - mintegy kijelölve az általam hasznosnak ítélt határokat.

1. **Osztoznunk kell**, nemcsak azért, mert ezt a Jézusi tanítást felismertük és a Bokorban eszményünként elfogadtuk, hanem a külső körülmények is ezt kívánják Tőlünk. Nem mehetünk el a szükségét szenvedők mellett, miközben saját luxus-fogyasztásunkat kívánjuk szinten tartani. Pont a Covid-19 járvány mutatta meg, hogy milyen törekeny a mi biztonságosnak vélt, megszokott világunk. Ha így folytatjuk, semmiféle garancia nincs rá, hogy a klímaváltozás okozta világméretű problémákat nem fogja tetézni egy ennél is megsemmisítőbb járvány, mely járvány statisztikai módszerekkel már ma is igazolható veszély. Ha tovább folytatjuk a bolygónk, az egyetlen életterünk és ezzel együtt a többség kizsákmányolását a kevesek jólétéért, annak beláthatatlan következményeit már a saját, de a gyerekeink életében biztosan elszenvedjük majd.
2. Ha csak egy kicsit is képesek leszünk elérni, hogy tiszta ivóvíz és minimális biztonságos élelmiszer juthasson minden embernek, akkor már sokat tettünk egy ilyen járvány megfékezéséért, egy lépéssel közelebb léptünk az egyenlőbb világhoz. Prakash többször beszélt arról, hogy az indiai túlnépesedés legfőbb oka a nyomor, az iskolázatlanság és a kultúra hiánya. Még Magyarországon is, ha cigány pasztorációban sikeres papokat kérdezzük erről, szinte ugyan ezeket a szempontokkal jellemzik a szociális munkájuk alapján a továbblépés útját. Lehet mindenféle egyébként helyes állami programokat indítani, de ezen a területen csak az ér el tartós sikereket, aki képes ennek érdekében személyes **embertől-emberig érő munkát végezni**, elsősorban megpróbálni a gyerekeket oktatás útján felemelni.
3. Én világ életemben **forradalmár** voltam, talán még most öreg koromra sem nyugodott meg a lelkem. Azt állítom hát hangosan, hogy igenis van feladatunk helyi, országos és globális szinten is a szegénységgel való küzdelemben! Ugyanakkor felhívom a figyelmet egy komoly veszélyre. Itt a Bokor közösségben alapelveink között van **a szelídség, a békességteremtés**. Mikor először találkoztam jezsuita barátunkkal Prakash-al, ő is szelíd megoldásokról mesélt, amikor indiai missziójára indult a hindu és mohamedán szélsőségesek közötti zavargások idején katolikusként próbált békességet teremteni. Ezután, úgy 5-6 esztendeje a Jezsuita rend a szíriai háborús térségbe küldte őt, hogy segítse a menekültek oktatásának szervezését, hiszen indiai munkássága idején bizonyította erre való rátermettségét, tapasztalatával segítheti a szír missziót. Azonban úgy érzem itt történt benne valami az évek alatt. Facebook bejegyzései alapján feltűnt a változás, mintha nem ugyanaz az ember írta, mint akit

megismertem korábban, a menekülttáborban töltött évek erős lenyomatot hagyhattak a lelkében. Azóta visszatért Indiába, és úgy érzem eddigi szelíd szolgálatát egyre erősebb hangon felszólaló küzdelemmé, szinte harccá formálta.

A társadalmi helyzet pedig ami ezt kiváltotta, hogy a jelenlegi Indiai kormány a földművesek kárára több intézkedést is hozott, liberalizálta a mezőgazdasági piacokat, így a multik dömping termékei ellehetetlenítik az indiai földműveseket, akik az indiai lakosság felét teszik ki. Hátrányukra módosította a földtörvényt, lehetővé téve, hogy nagybirtokosok kiszorítsák a földműveseket a földjeikről. Ennek következtében már szeptember óta rendszeresek a tüntetések, a letartóztatások és nem ritkák a véres összecsapások is. Prakash a kommentjeiben nem finomodik, a kormányzatra fasiszta jelzöt használ rendszeresen. Online petíciókat, előadásokat szervez a letartóztatottak szabadon bocsátásáért, a törvények visszavonásáért. Klasszikus feladat egy jezsuita szerzetesnek, ha dél-amerikai felszabadítási teológián nő fel, de a mi barátunk egy szelíd, mosolygós, kedves ember. Mi juttatta el ideig? Véleményem szerint a kilátástalanság, a tehetetlenség érzése. Teréz anyáról is hallottam olyan legendát, hogy élete végén elbizonytalanodott abban, hogy Isten, hogy engedheti meg azt a mértéktelen nyomort, amivel nap-mint nap találkozott.

Úgy gondolom, hogy összefogással érhetjük csak el, hogy olyanná formáljuk az osztozásainkon keresztül a világot, hogy ez Istennek tetsző hely legyen! Összefogással csökkenthetjük a nyomorban élő emberek számát az osztozás mellett azzal is, hogy olyan politikai vezetőket választanunk, akik a legszegényebb rétegek felemelésére is komoly erőforrásokat hajlandók fordítani. Akik nem gátolják, hanem segítik a civil összefogásokat a szegénység felszámolására. Ha értéknek tekintjük a Prakash-hoz hasonló emberek életútját és amiben tudjuk támogatjuk törekvéseit.

4. **Saját fogyasztásunk csökkentése** lehet az adás egyik alappillére. Próbáljunk távolságot tartani a fogyasztói társadalom kísértéseitől. Tudatosan meggondolni kicsi és nagy léptékben is mit „fogyasztunk el” a világ közös készleteiből. A nem fogyasztás része a meglévő javaink értékelése, használata! Nem csak az jelent környezettudatosságot, ha passzív-aktív új házat építünk, hanem az is, ha a meglévő épületünket minél jobbá, környezettudatosabbá tudjuk átalakítani. Nem kell minden 3 évben csillogó-villogó autócsodát vennünk, teljesen komfortos nekem például a 23 éves 19 éve minket szolgáló egyterű autónk. Nem kell mindenképpen új és újabb telefonokat, laptopokat vennünk, javítsuk, használjuk amíg csak lehet vagy adjuk tovább, ha nekünk már nincs rá szükségünk, de más örömmel

hasznosítaná. Nagyon sok kicsiben is elérhető kezdeményezést találhatunk erre. Ha tudatosabban élünk, jobban odafigyelünk a lábnyomunkra már sokat tettünk azokért, akiknek erre jóval kevesebb a lehetőségük. Az étkezésünk - ami különböző aspektusokban már felmerült korábban is – komoly fokmérője a tudatosságunknak és a jelenlegi állapotunknak is. Az éhezéstől a túlfogyasztásig hosszú a skála, de ezen az egy skálán osztozik minden bolygólakó. Ökológiai tények beszélnek arról, hogy a túlzott húsfogyasztás is milyen károkkal jár, az elhízás és a magas vérnyomás kialakulás veszélye mellett hatalmas ökológiai lábnyommal is bír, ezzel téve még igazságtalanabbá az egyenlőtlenségeket a világunkban. Egy-két húsmentes nap heti szintű beiktatásával is sokat adhatunk. Kicsiben elkezdni sokkal könnyebb.

5. Minden ember vágyik arra, hogy élete folyása biztos alapokon nyugodjon, ebben valószínűleg minden nemzedék egyet ért. E biztos alap megteremtésének elősegítése nemzedékről nemzedékre száll jó esetben. Az idősebbek szeretnék, ha életútjuk és a tapasztalataik minták lennének, a fiatalok pedig szívesen veszik a tanácsokat, de ugyanakkor nem szeretnék megúszni a kísérletezés izgalmát, nem szeretnék, ha valaki más megmondaná hogyan kell élniük. (Senki sem hordhatja a lelkiismeretét más zsebében. Ugye ismerősen csengenek Gyurka bácsi szavai?)

Úgy gondolom, hogy a nemzedékek között olyan tisztességes párbeszédnek kell folynia, amely partnerként tekint a másikra, persze ehhez mindkét fél részéről nyitottságra és önmérsékletre van szükség. 2018 végén a „**Nemzedékek párbeszéde**” keretében sikerült Pénzgazdálkodás - adás témában párbeszédet folytatnom a Bokor életerős húzó korosztályába tartozó Frank Tamás Sityával. Nagyon önkritikus vallomásokot is hallottam tőle, miután elég kiterjedt felméréseket végzett a saját nemzedékében. Azt gondolom, hogy egyáltalán nem teljesít kevésbé a fiatalok korosztálya az osztozásban, mint az idősebb nemzedék. A hangsúlyok lettek mások, de hiszen a világ is megváltozott körülöttünk. Sokkal bizonytalanabbak az erőforrásaik, mint nekünk voltak ennyi idősen. Nekik több erőforrást kell tartalékolniuk a bizonytalan időkre. Ugyanakkor, egy-egy szerencsésebb időszakban sokkal nagyobb erőforrásokat képesek mozgósítani is. Itt meg is ragadnám a lehetőséget és szeretném kifejezni a hálámát azokért az emberekért - itt több mint 30 embert felsorolhatok szerencsére - akik felismerve a Bokorliget életet tovább hordozó, aktív értéket teremtő vízióját közösen teremtettek olyan osztozó közösséget (pénzben-munkaerőben-gondolatokban-álmokban) amely számomra egyértelművé tették, hogy a fiatal generáció kezében a Bokor értékei jó helyen vannak.

6. Úgy érzem jó úton járunk azzal, hogy **közösségi kapcsolataink** vannak. Ez független tükröt tart elénk, segít abban, hogy felismerjük önzéseinket, ezáltal olyan lelkülethez segít, ami csodálatos energiaforrásokat, szeretetre indító emberi kapcsolatokat, aprópénzre váltott osztozó köröket hoz létre. Felelősek vagyunk egymásért és közös felelősséget hordozunk, hogy termékeny gondolatokkal „szennyezzük” a környezetünket, ezáltal szebbé tehetjük a világunkat! Segítsen minket a Teremtő, hogy osztozásainkon keresztül felismerjük Őt, ezáltal tudjunk ennek másodlagos hasznaival élni, de nem visszaélni! Itt a Bokorban olyan segítő és támogató közösségben vagyunk, ami segít, hogy ezt a tudást minél tökéletesebben tudjuk alkalmazni.

Még egy utolsó fontos cölöp: **Ne keményedjen meg szívetek lágya!**

1. Hiszel-e abban, hogy a kényszeres fogyasztás helyett, amivel erőforrásokat vesz el másoktól, az egyszerűbb élet is elégséges. Ha igen, akkor az így felszabaduló erőforrásaidat mire fordítanád?

2. Gyökeres megoldások felé! Melyek a közgondolkodás-köztudatformálás eszközei és módjai?

Pótkérdés: Szélsőséges egyenlőtlenségeket tapasztalva, megbocsátható-e a harcias fellépés?

MÁRCZIANCSA

ÖNZÉS-OSZTOZÁS

Nem fogok semmi újat mondani, csak, amit már mindannyian tudunk, de újból és újból emlékeztetni kell magunkat és tudatosítani ezeket.

A szenvedés a világban egy materialista, önző, fogyasztó életmód következménye.

Belül önzés, kívül szenvedés.

Az osztozás célja, a szenvedés csökkentése. Nem csupán, az emberi, de minden érző lény szenvedése, sőt a jövőbeli élőlények szenvedésének enyhítése.

Hogyan?

Adással, osztozással, életmód váltással, fogyasztás csökkentésével, tudatformálással.

Az ember a test, lélek, szellem hármasságában él.

Mindhárom szinten vannak szükségletei.

Ha bármelyikben hiányt él meg, szenved. E három egyensúlya, harmóniája adja boldogságunkat.

E három területen adhatunk. Osztozhatunk. Csak azt tudjuk adni, amink van. Szeresd felebarátodat, mint önmagadat.

Önmagunk szeretete azt jelenti, hogy magamat egy elégedett, harmonikus emberré formáljam. Akkor tudok anyagiakat adni, ha magam jól gazdálkodom, beosztó, takarékos vagyok.

Akkor tudok lelki támaszt, vigaszt, megértést, életkedvet, energiát, örömet adni, ha nekem van.

Szellemieket, ha olvasok, tanulok, elmélkedem, meditálok. Szeresd magad, ápd magad, töltődj, légy fenn!

Vegyél vissza!

Háromról kettőre.

Azt gondolom, az osztozáshoz nem elég a tized, (ami még farizeusivá is tehet) ha közben akarva-akaratlan olyan életmódot élünk, ami fenntartja, újratermeli az egész bolygó kizsákmányolását.

Tehát vegyünk vissza!

A XXI-ik század feladata a fogyasztás megtagadása, csökkentése. Mindennek az ellenkezőjét kell tenni, mint amit a nyugati fogyasztói szemlélet ránk erőltet.

Az egyre jobbat, egyre többet, egyre gyorsabban helyett egyszerűbben, kevesebbet, lassabban.

Egyszerűsége törekedni mindenben:

egyszerűbb eszközök

egyszerűbb ételek, egyszerűbb ruhák

egyszerűbb megoldások,

egyszerűbb, egy értelműbb mondatok.

Isten mindig az egyszerűben van.

Kevesebbet!

Kevesebb is elég mindenből. A sokat, nagyot helyett kisebbet, kevesebbet. Mint tudjuk, „a kicsi a szép” a kevesebb a több. Kevesebb étel, ital, benzin, kevesebb repülés, kevesebb húsevés, kevesebb csomagolás, stb

Lassabban!

A világ egyre gyorsít, mi lassítsunk! „Állítsátok meg a világot, ki akarok szállni” szól a grafiti.

Pörgetjük a világot és a világ pörget minket. Mindent lassabban, elmélyültebben, tudatosabban tenni. A most-ban levés nem idő, hanem a tudatos jelenlét. Egy kapu, melyen átlépve átlényegül minden.

Pénz nélkül – gazdagon

Egy derűs, megelégedett élet praktikái

Nem lemondani kell, csak más módon kell igényeinket, szükségleteinket kielégíteni. Keressük mindig az olyan megoldásokat, amelyek a legkevesebb pénz, idő, energia ráfordítást igényelnek, figyelve ezek arányaira is – hogy ezekből jusson mások megsegítésére is.

Ne váljunk igénytelenné, rosszul öltözötté, rászorulóvá. Kevés pénzből is lehet kreatívan, izléseesen élni.

Belül kell átformálódunk, látásmódot váltani, nem lemondásra kényszeríteni magunkat.

Alapélményem, hogy amire valóban szükségünk van, az JÖN. Ami nem jön magától, azt lomtalanításból, kuka tetejéről, turkálóból szerezhetjük be.

Nem veszünk újat szinte semmiből, Barkácsolunk, felújítunk, varrunk, stb.

Mindenki másban spórolós, másban pazarló.

Javaslom, figyeljük magunkat, miben vagyunk takarékosak, miben herdák. Inspiráljuk egymást öltetekkel, segítsük példákkal.

Összegyűjthetjük ezeket egy **ÖTLETTÁRBAN**.

Fordulóponthoz érkezünk. Más módon kell, lehet majd élni.

Fogyasztói létmódból teremtő létmódba

A mindenből újat, mindenből készet, automatizáltat, ez kiszolgáltató és függőséget teremtő életmód. A túltechnicizált világ elidegenedett és életképtelenné tesz, ha kihúzzák a dugót.

A fogyasztó-létmód pedig mindenekelőtt egy bekebelező, elnyelő, energiát leszívó létmód.

Egy önellátó, termelő, teremtő, alkotó létforma felé kell tartanunk, ami megóv, megőriz, előteremt, felújít és mindenekelőtt feltölt, energiát ad, és visszavezet a természethez, Istenhez, önmagunkhoz.

Nincs én bajom, te bajod, csak „mi bajunk”.

Össze vagyunk kötve. Nincs elkülönülés se Istentől, se embertől. A világegyetemben semmi sem létezik, minden mástól függetlenül, minden összekapcsolódik egy szinten – összefonódunk az élet szövetében.

Nem tehetek semmit, ami ne lenne kihatással az egész bolygóra.

Egységben vagyunk.

Vagy együtt boldogulunk, vagy együtt pusztulunk.

VINCZE GABRIELLA

ADÁS, OSZTOZÁS

Mottó:

„Nem eseményvezérelten, hanem gondolatvezérelten kell élnünk”

(Vincze Endre)

Az elmúlt munkaév központi témája az adás, osztozás volt; a KVT-n két előadó: Áts Bandi és Márczi Anca ezt témát boncolta, szálazta szét, járta körül.

Óhatatlanul felmerültek kérdések az emberben - talán nemcsak bennem. Legelsőként ez: mi lehet az oka annak, hogy ezt a sokszor, sokféleképpen lerágott csontot előkotorta a KV? Nincs más gondolat, nincs más ötlet?

A második kérdés: Mit találhatunk **még** vajon mi, beérett, megfáradt, elégedett, másoknak évtizedek óta gépiesen, szebben mondva: rutin-szerűen adakozó, a

fenti témát folyamatosan porondon tartó, odafigyelő emberek, ebben az évben, ebben a témában?

Erőforrások

Fogyasztani, megosztani erőforrásokat lehet. Ezek lehetnek saját személyes erőforrásaink, de lehetnek mások személyes erőforrásai is, (például visszaélek mások idejével, vagy türelmével); vagy közösségi – társadalmi, emberiség léptékű, azaz globális (sőt kozmikus) erőforrások.

Alapvető erőforrások az alábbiak:

energia

anyagiak

idő

A teljesség igényétől most eltekintve, nem vizsgáljuk pl. a munkaerő, munkakedv- és kedvetlenség, motiváció, kompetencia, tehetség, akaraterő és ezek felhasználása vagy paragon hevertetése és egyéb túl-, vagy alul-használt erőforrásainkat. Abban bízunk, hogy a kérdésfelvetés okán ráirányul figyelmünk az **oknyomozó önvizsgálat** szükségességére és kiterjesztésére személyiségünk egyes, áttekintésre szoruló területeire.

Mindezek az erőforrások egymással szoros összefüggésben vannak, érdemes lenne úgy vizsgálni őket, de jelenleg 30 percünk van, nincsen erre két hetünk.

Akik osztozni akarnak

1. A belső rend

A belső rend az osztozás, az adás feltétlen feltétele. Mielőtt erre térnénk, három plusz egy kulcsfogalommal foglalkoznunk kell.

Az adás-osztozás két remek előadása után - valaki a KV-ból - ezt a három szót: **fogyasztás, túlfogyasztás, kényszeres**, egy mondatba fogalmazta a kiscsoportos megbeszélések indításaként. Magam hozzáteszem a fenti háromhoz: **sablonos**.

Kényszeres

Az adás, osztozás egyik személyi, és **szemléletbeli**, napi aktuális **gátjának** a **kényszeres** fogyasztás, sőt a kényszeres túlfogyasztás jelölhető meg.

A KVT előadás tágabb értelemben a fenti fogalmakkal leírható tartalmakat állította szembe az evangéliumi egyszerű életvitellel, az „elég” világával.

Ezeket a kifejezéseket, szavakat, tartalmakat úgy vélem, nem hiábavaló a délutános műszaknak is elgondolkoznia.

Mit jelenthet az, hogy kényszeres?

Kényszeres fogyasztó, kényszeres túlfogyasztó.

A jelzőként használt „kényszeres” kifejezés azokra illik, akik bizonyos értelemben személyiségzavarban szenvednek, és cselekedeteik – jelen esetben - túlfogyasztásuk pótcselekvés.

Ha olyan vélt vagy valós **hátrányt** tapasztalnak, ami a szerencsésebbekhez **képest** akár társadalmi-

szocializációs téren, munkahelyen, vagy bármilyen viszonylatban éri őket, gyakori, hogy a maguk fogyasztását, sőt túlfogyasztását eme hátrányok kiegyenlítésére, a maguk kárpótlására indokoltnak és alkalmasnak találják. A kényszer a „Csak most az egyszer **én is** megengedhetem magamnak” folyamatossága és rendszeressége miatt a napi életvitelben meghatározóvá válik, relativizálva a „csak”-ot, a „most”-ot, és az „egyszer”-t.

Lakmuspapírként a mondatban („csak most az egyszer **én is** megengedhetem magamnak”) az „**én is**” (variációban: **nekem is jár annyi**) kifejezés megjelenésére érdemes figyelni a gondolkodásunkban. Halász Bandi bácsi az iszákosmentés során erre a megközelítésre a kárpótlás szót használta.

Kényszeres fogyasztásról tehát akkor beszélünk, ha egyensúlytalan az életünk, hiányt szenvedünk valamiben, és azt reméljük, hogy túlfogyasztásunkkal kárpótolni tudjuk magunkat. Ebben az értelemben beszélhetünk nemcsak anyagi, hanem idő túlfogyasztásról is.

Ha magunkat ilyen **kényszeres** fogyasztónak gondolnánk, akkor a valódi okok feltárásának szép feladata vár ránk.

Nem beszélünk kényszerességről, ha a „csak”, a „most”, és az „egyszer” nem **minden** helyzetre **automatikusan** alkalmazott. A kivételkezelés igényes és átgondolt művelete a később tárgyalandó felhangolt hegedűhúr szerepét tölti be.

Sablonos

Felhasználói sablonok

Amikor magunkról és az általunk kedvelt, preferált felhasználói sablonokról akarunk gondolkodni, azaz a magunkat meghatározó attitűdökről, kinek-kinek tisztázni kell saját magával a jelenlegi szerepfelfogását.

A reklámok szintjén a „délutános műszak” szerepfelfogása lehet esetleg igazodás (vagy sodródás). Lehet a már nevetségességig túlzó, laza, fiatalokat megszegyenítő mozgás- és frissességigény állandó bizonyítása. Ezeket - a reklámok a gyógyszerári készítmények használatára biztatva - egy napsugaras életmód képeivel mutatják be nekünk. Ilyenné akarunk válni.

Egy mások szerepfelfogás lehet a régiek azon szemlélete, miszerint 60 fölött már vége az életnek, nagy dolgok eddig sem voltak, ezután pláne nem is várhatók. Itt fáj, ott fáj... Csak rosszabb ne legyen...! „Ami még nekünk hátravan” az már semmi, nem számít, örülünk, hogy... ide behelyettesíthető bármi.

Az „örülünk” helyett vannak, akik „a soha semmi sem jó” életérzést addig erősítik magukban, okkal és ok nélkül, míg meg nem valósítják azt a mindennapokban halált megvető elszántsággal. (Mártika beszámolt tegnap ilyesmi néziről.) Én is azért mondtam egy nagyon régi barátunknak, hogy legközelebb csak akkor

hívjon, ha egyetlen kis morzsányi jót is tud mondani magáról, gondoskodó és szerető családjáról, unokáiról, környezetéről.

Akkor hívjon, ha észrevesz valamit, amiért hálás lehet, aminek örülni tud. Mert ő bár mindent, és még a **mindent is** jobban tudná, de környezete nem hallgat rá. A meg nem értett zsenit kellene tisztelni benne, azonban tanácsait nem kéri, és ha adja őket bőséggel, menekülőre fogják a dolgot.

Sablon üzleti alapon

Sablonválasztásunknak mindig megvan a hozadéka, van benne „üzlet”, saját érdek, (pl. ez a kényelmes), jó a játszma, és lehet benne identitáserősítési érték. „Meg akarsz gyógyulni?” – ez nem evidens csak az egészségeseknek az.

A megfosztottság a fontosság tudattól (fiatalságtól, munkahelyi sikerektől és elismerésektől, a szépségtől, az energikus döntéshozatalok eredményességétől a házasság és/vagy a családi élet területén, stb.) tehát a megfosztottság intenzív átélése, annak alapos számbavétele sőt, állandó gondos szem előtt tartása, valamint folyamatos emlegetése annak, hogy mi minden nem megy úgy, mint régen, - ez a tudatállapot kézenfekvő, megalapozott, és még igaz is lehet.

Emellett egy lehetséges menekülés a fontos és szükséges feladatok elől, - de ezzel a képlettel most, ezen a ponton nem foglalkozunk. Inkább visszatérünk bevezető mondatunkra, miszerint az ember belső rendje, kiegyensúlyozottsága az osztozás, az adás, és pedig az örömteli adás feltétlen feltétele.

Sablonok nélkül

Mi magunk, sajátmagunkról (jelenlévőkre gondolok) túlzás nélkül, tényekkel, cselekedetekkel, felfogással, időráfordítással hitelesen állíthatjuk, hogy korábbi évtizedekben számos ponton eltértünk nemcsak a sablonos gondolkodástól, hanem a szokásos „normális” életalakítástól is.

Gyanítom, hogy a mai élethelyzetünkben sem spórolhatjuk meg a szembenézést azzal a feladattal, ami mostanában ránk hárul. Tekintsünk magunkra szülőként, nagyszülőként, vagy tagként a különböző közösségekben.

Jelenlegi feladatunk teljesítésének minősége korábbi nem sablonos döntéseinkre támaszkodik. Ennek sikeressége szerepfelfogásunktól és önértékelésünktől függ.

Szerepfelfogásunk egyoldalos voltát kerülnünk kell. Ennek módja annak az általunk korábban gyűjtött sokirányú tudásnak, és tapasztalati kincsnek a számbavétele, mellyel nem rendelkezünk sem akkor, amikor fontosságunk tudatában intéztünk nagy aktivitással családi, munkahelyi, közösségi és egyéb teendőket, sem akkor, amikor hallgattak ránk mások - okos és kevésbé okos, sőt néha téves észrevételeinkre.

Annak a kincsnek a számbavétele, amivel nem rendelkezünk akkor még, amikor még frissen és

energikusan siléceen siklottunk a családdal – havas, fenyőillatos tájakon.

Vallásos megközelítésben: az okos szüzek példájával szólva: van olajunk a mécsesünkben. Kiknek tudunk, kiknek lehet, kiknek kell világítanunk, ha egyszer végre van időnk is?

Ül a babérjain – szokták mondani. Ebben a körben nincs egyetlen olyan személy sem, aki babérkoszorúban szükölködne. De a babérkoszorú nem pihenésre való. Jelzés arra, hogy eddig mik történtek. Igen, jól tesszük, ha leltározunk. Értékként tudatosítjuk, vesszük elő babérkoszorúinkat. Miért is? Mert a babérlevél nem ülopárna, főzésre való. Ízesít. Hozzáadja azt a pluszt, amit más nem tud. Nem akar főétel lenni, de ehetetlen lenne az étel, ha kimaradna.

Babérkoszorúnk tehát alkalmas arra, hogy levelenként imitt-amott felhasználjuk, vagy arra, hogy elrugaszkodjunk, ellendüljünk. Időnk is van annak átgondolására, hogy milyen irányba, mekkora erővel, milyen témában, tudunk, vagyunk képesek mire.

Nem tagadhatjuk, hogy a szemlélet-beli tisztázáshoz, ha szükséges, változáshoz bizony kell némi innováció. A nihil, a pihenés, a kényelem, a jól végzett élet elégedettsége a „megadjuk magunkat sorsunknak” csábító kísértésének nem engedni – elsősorban szellemi erőfeszítést igényel.

Összefoglalóan azt mondjuk mi, az az osztozni akarók délutános műszakja, hogy erőforrás-gazdálkodásunk alapja a belső rend, mely a kényszeresség- és sablonmentes.

Erőforrás-gazdálkodás

Azt mondtuk - a teljesség igénye nélkül - hogy erőforrásaink **az energia, az anyagiak, az idő.**

Anyagi erőforrásaink fogyasztás és túlfogyasztás

Az anyagi világban klasszikus erőforrásokként tartjuk számon a vizet, a gázt és az áramot.

Mérések szerint a lakosság fogyasztása ezekből az erőforrásokból lényegesen több, mint a cégeké. Éppen ezért nagy jelentősége van annak, ha korlátozzuk egyénileg ezen erőforrások felhasználását. Pl. nem felejtkezünk a zuhany alatt, vagy 19-21 °C között szabályozzuk a szoba hőmérsékletét télen, és még egy réteg pulóverrel biztosítjuk a kellő melegérzetet (vö.: Independent.org).

Túlfogyasztás

Anyagiak terén ezeken túl túlfogyasztásról, illetve relatív túlfogyasztásról beszélhetünk, ha időnként, vagy rendszeresen a külső behatásoknak, reklámoknak, elvárásoknak **átgondolás nélkül** engedve vásárolunk olyan termékeket, melyekre valójában nincs szükségünk.

A túlfogyasztás egyik okaként a tervszerűség hiányát vagy azaz az ötletszerűséget jelölhetjük meg.

Tapasztalatunk szerint az interneten szörfölés során olyan, foteleből is kényelmesen és nagyon egyszerűen megvásárolható felesleges dolgok válnak könnyen megszerezhetővé, aminek a létezéséről sem tudtunk, amire a régi, utána járás, hagyományos, a jelenleginél sokkal strapásabb vásárlási rendszerben nem vágytunk és nem is vettünk meg volna.

Tudjuk azt is, hogy mindenki másban spórolós, és másban könnyelműen költokező. A korábbi generációk megrögzött szemlélete szerint „márkás cuccot soha, de soha se!” vegyünk!

Többek tapasztalata szerint ez nem mindig vezet valódi takarékosághoz, igazi spóroláshoz, hiszen sok alkalommal kevesebbet költeni összességében nagyon drágának bizonyult, és az erőforrások túlhasználata tekintetében is igen pazarló.

Tudjuk, hogy a túlfogyasztás erőforrásokat vesz el másoktól. Nyilvánvaló, ha pénzt adunk valamiért, amit végül nem is használunk, az a kereslet felesleges növelése miatt a kínálat további növekedését vonja maga után. Ugyanakkor erre sokszor rákényszerülünk. Rákényszeríti az embert az a körülmény, hogy valamit megjavítani sokkal többbe kerül, mint helyette újat venni, és a régit eldobni. A telefon, a cipő, a mosógép, vagy a számítógép - mind ebbe a kategóriába tartozik. A gyártók érdeke, hogy apró változtatásokkal elérjék pl. a régi infrastruktúrák bővítésének lehetetlenségét.

A robotizáció segítségével előállított termék olcsó, az emberi ráfordítás drága.

Mértékek és változások

El kell gondolkodnunk időről időre azon is, hogy a nem nélkülözhetetlen, de meglepetést, örömet okozó dolgokra valamennyit szánni, költeni – ez túlfogyasztásnak számít-e? A valóban „csak most az egyszer” luxusa megengedhető-e?

Valamikor elképzelhetetlennek tartottuk, hogy pl. a többiekkel közösen elmenjünk fagyizni, vagy a közösséggel beüljünk valahová. Ez ma már nem annyira szokatlan, vagy ritka a Bokorban, mint korábban volt.

A szép hegedű-, vagy gitárzenéhez megfelelően feszített húrra van szükség. Nem szólal meg szépen a túl laza húr, a túlfeszített pedig elpattan. Az egyszeri kivételkezelés igényesen, átgondoltan, tervezetten nem lehet túlfogyasztás.

Itt jegyzendő meg: a **szegénység nem azonos az igénytelenséggel.**

Nem anyagi erőforrásunk, az idő

Az idővel kapcsolatban nekünk, - ahogy a mai kor többi gyermekének is - több furcsa tapasztalatunk van. Ezek a tapasztalatok a „gyorsuló világ”, „gyorsuló idő” a pörgés, eredményesség, hatékonyság, határidő-szorítás, „sem mire sincs időm” – érzéssel írhatók le.

A hajszoltság érzésének állandósága mellett nyomasztóan hat ránk, rám, hogy gondolataimhoz képest is állandó késésben vagyok. Sőt, mindenhez képest is: magamhoz, másokhoz, az elvárásokhoz képest.

Milyen hatásokra alakul ki a hajszoltság bennem? Valóban éreznem kell ilyesmit a mai világban, mert az felgyorsult és rohanó? Vagy képes vagyok elhinni, hogy a nap 24 óra volt a lassú ókorban, Szókratész sétái alatt is, és most is annyi?

Kényszeres idő-túlfogyasztás

Ennek ellenére az idővel kapcsolatban is lehetséges és indokolt alulfogyasztásról, illetőleg túlfogyasztásról is beszélnünk. Meg kell kérdeznünk magunktól, mennyi időt fecsérlünk el feleslegesen, utólag rendszeresen hiábavalóságoknak bizonyult tevékenységekre, szörfölésre a neten, blogolásra, mennyit szánunk azokra az idő- és gondolatvámprókra, akik és amik minden szabad percünkre, azaz gondolatainkra, érzéseinkre, meggyőződésünkre és világlátásunk átformálására, - azaz életünk minden percére, és egészére igényt formálnak.

Mert „ők” bárkik és bármik is „ezek”, tudják azt, amit mi nem akarunk észrevenni, hogy nekünk bizony van időnk, amire nagyon is számítanak; sőt nekünk olyan értékes, **ráérő, szabadon felhasználható** időnk van, ami nekik pénzt termel, és amit a maguk érdekei mentén ki is akarnak aknázni.

A kényszeres idő-túlfogyasztásunk és anyagi túlfogyasztásunk, - amennyiben szorosan összefüggnek egymással, - akkor mindazok az „Ők és Ezek”, és az „Akik és Amik” anyagi hasznot könyvelnek el, miközben mi, saját akaratunkból, újra és újra időt szabadítunk fel számukra, elvonva azt attól, amit mi, meggyőződésünk és vágyaink szerint a magunk szempontjából és a magunk számára értékesnek tartunk.

Idő alulfogyasztás

Idő alulfogyasztásról akkor beszélünk, ha nem szánunk elég időt arra, amire pedig kellene. Megspóroljuk. Azt gondoljuk, hogy jól mennek a dolgok, vagy hogy a dolgok anélkül is megyetnek megszokott medrükben, rendben, nyugodtan, ha nem fordítunk időt arra, hogy újra és újra átgondoljuk és megbeszéljük a helyes vagy az eddigieknél jobb **mikéntet** és a **hogyan**. (A mikénteket és hogyanokat.) Nemcsak a dolgokra nem szánunk figyelmet, hanem egymásra sem, azokra, akik az aktuális „megyegetésért” a közösségi, a magán vagy családi üzemvitelért felelősek.

Sok félreértést előzhetünk meg, - sőt, sok, később veszekedésre, félreértésre kényszerűen szólni szükséges időt spórolhatunk meg, - ha az időnkot proaktív módon rászánjuk napi szinten, napirendbe illesztve egy nyugodt beszélgetésre. Sok félreértést előzhetünk meg, ha odafigyelünk a másikra, a

gondolataira, érzéseire, a tapasztalataira. Tehetjük ezt zsiráf nyelven. És odafigyelünk saját magunkra.

A lényeg, hogy időt kell szánunk azokra, akikkel nem élünk egy fedél alatt, és azokra, akikkel egy fedél alatt élünk.

Az átzsilipelés időigénye

Dinamikus, változó világban élünk, és szeretnénk az állandóságot. A változó világban azonban csak értékeink azok, amikre, ha vigyázunk, akkor állandók maradnak. Ha naponta, vagy időnként a helyesnek felismert céljaink felé irányítjuk az eseményeket, amik érnek minket, a hatásokat, melyek kikerülhetetlenek, azaz a változásokat felismerjük, értékeljük, és rendszeresen, és pedig **gondolatvezérelt** módon reagálunk rájuk. Ez a folyamatos, karbantartó és értékelő kontroll időt igényel, és megbosszulja magát, ha ezen a téren zsugoriak vagyunk.

Még a napi rutin is zökkenőkkel teli, ha nem történik meg az átzsilipelés különböző szerepeink között. A munkatárs, a házastárs, a szülő, a gyermek, unoka, a vásárló, és ki tudja még, hányféle fontos szerepet töltünk be. Nem mentesít a nyugdíjas lét ez alól.

Áthangolódni egyikről a másikra azt is jelenti, hogy ráhangolódom azokra, akikkel rövidesen együtt kell lennem, azokra, akik valahol tartanak a maguk személyiségében, életkorában és akikkel tartok valahol a velük való kapcsolatomban, kommunikációmiban, tevékenységeimben.

Ami fontos, ami sürgős, ami aktuális

Időt és átgondolást kell tehát biztosítani arra, hogy prioritizáljunk. A sürgős és fontos megelőz mindent. De nem minden az, aminek abban a pillanatban látszik.

Az emberek nagy többsége is arról számol be, hogy ami valamikor számukra életcélként fontos volt, arra hosszú életük során sosem volt idejük, nem tudták teljesíteni életük álmát. Szándékaik csupán állandósult vágyak és remények esetleg sóvárgások maradtak, mert mindig volt valami „fontosabb”, valami aktuális, ami megette az időt, s ezzel végül a reményeket, a vágyakat. Sodródunk az eseményekkel, hatnak ránk és felzabálnak minket az időrabló szélsőséges lehetőségek.

Mire kiderül, hogy rossz helyen voltak a hangsúlyok, a fontosnak tűnő nagyon is lényegtelen, sőt felesleges volt, a felismerések utólagosak. Ami időt elvesztegettünk, azt vissza már nem kaphatjuk.

Ami értékes

Mi, ebben az életkorban azzal a csábítással nézünk szembe, hogy letettük már a névjegyünket az asztalra – ha úgy jobban tetszik, névjegyünket különböző asztalokra. Többen túl vagyunk a társadalmilag kiszabott aktív korunkon.

Azt mondtuk a reggeli zsolozsmában:

Gyümölcsöt érlel öregkorában is, Termékeny marad, szépen zöldellő.”

Mindenképpen az értékes emberi kapcsolatokra kell fordítanunk minden felszabaduló energiát és időt. Kovásként hatni a körülöttünk lévő lisztszemcsékre, másokra, sokakra, az osztozás, és tágabb értelemben a környezettudatosság terén – ez ránk bízott, és Istentől halálunkig vissza nem vont feladat.

Tervezés módszertana – talált idő, talált pénz, értékre hangolva

A Bokorlelkiség c. munkájában Gyurka bácsi leírta és a lelkivezetés során javasolta is mindenkinek az idő-pénz- és szeretet elszámolást. Ez az egyszerű és praktikus módszer alkalmas arra, hogy tisztán lássunk abban a kérdésben, hogy mire megy el az időnk (és a pénzünk). Mire megy el a szeretetünk. Amire/akire nem fordítunk időt, azt/öt nem szeretjük.

A reális időelszámolás a tervezés alapja. Nemcsak az időt mutatja, hanem az időnek az anyagiakhoz, a fogyasztásunkhoz, a túlfogyasztásukhoz, és ezzel a pénzhez való viszonyunkat, kapcsolódásunkat is.

Az értékek mentén priorizált élet sok örömet okoz, százannyi testvérről és nővérről gondoskodik számunkra.

Megvalósítás módszertana

Közösségi feladatok

A tervezés során feltárt felszabaduló erőforrásokat a hosszútávú célok megvalósítására célszerű fordítani, mert Isten országa köztetek van. Legfontosabbak most az unokáink, és a szüleik. A következő generációk.

A gyerekek, unokák tudatformálása állandó kihívásokkal nehezített terület. A következő generáció számára természetessé tenni, megnyerni őket a közösségi életnek, az osztozás gondolatának - évek óta folyó munka. Kompenzálni és ellentartani kell az őket érő káros, fogyasztásnövelésre buzdító, a költségek szinte rájuk kényszerítő hatásokkal szemben képesek vagyunk.

Számunkra a hitelesen bemutatott személyes példamutatás, a ráfigyelő és mesélő nagyszülő elsődleges fontosságú. Most elő a babérokkal!

Korszerű módszerek – influenzszerré válni, blogolni?

Másokkal beszélgetve felvetődött azonban eddig használt „bevált?” módszerünk eredményességének kérdése. Hatás, hatékonyság szempontjából a tudatformálásba befektetett munka lassú menete, hosszú megtérülési ideje, és a nagyon csekély eredmények nem kényeztetnek el minket. Korunkban a sikerélményt általában a munka tartozékának tartjuk.

Felvetődött, hogy talán más, hatékony, korszerű módszerek alkalmazásával szélesebb kört érhetnénk el, a globális hálózatok lehetőségeinek kiaknázása révén a szemléletformálás, ismeretátadás terén nagyobb hatást gyakorolhatnánk sokkal több emberre és gyorsabban, könnyebben annál, mint amit remélhetünk hagyományos módon, a példamutatás útján.

Kísértés lehet számunkra influenzszerré válni, blogolni, és szélesebb társadalmi kört megszólítani a magunk mondanivalójával, értékrendjével. Azt látjuk, hogy nagy követő kört lehet a működő netes közösségi alkalmazásokkal elérni, és jogosan vetődik fel, hogy az internetes térben leledző fiatalokhoz a hozzáférés ismeretátadás és tudatformálás tekintetben ezen a módon érhető el legegyszerűbben.

Felvetődik ugyanakkor, hogy valódi hatékonyság-e a rutin-szerűen kattintott tetszés-jelek sokasága, vagy a népes követői kör az oldalaimon? Gyűjthetek-e népet Istennek kattintás révén? Lehet e percnyi népszerűséggel, melyet napi sok óra munkával – blogírással, válaszokkal érek el, - a tudatformáláshoz hozzájárulni?

Tapasztalataink eligazítanak minket ebben. Még az elkötelezetteket is néha elfújja a szél, a személyes kapcsolatokat is megbontják azok a viharok, melyek a társadalomból indulnak.

Eredményesség, sikerélmény.

Istenem, hálásak vagyunk azért, hogy dolgozhatunk a szülődben. Már ez maga megtiszteltetés, hogy minket választottál erre a feladatra. Erőnk és képességeink szerint végezzük a ránk bízott munkát, és a jóleső fáradtság mellett legfontosabb számunkra – és ez elég nekünk - lelkiismeretünk nyugalma, hogy ami tőlünk telt, azt megtettük, amit ezután ránk bízol, azt elvégezzük. Erőfeszítésünk arra irányul, hogy az elvetett mag mennyiségét növeljük.

Tudjuk, Istenünk, hogy nem mi, hanem Te vagy az aratás Ura!

SASHEGYI ZSÓFIA

**„ÉN VOLTAM A »FASISZTA«,
MOST MEG ÉN SEGÍTEK A
CIGÁNYOKON. ÉS TI HOL
VAGYTOK?»**

Interjú Hofher József jezsuita szerzetessel

– *Saját bevallása szerint sokáig gyötrődött azon, hogy családja legyen-e, vagy papnak álljon. Harmincöt év távlatából hogy látja, megérte lemondani a családról?*

– Én erre a feladatra születtem. Nagyon korán éreztem, hogy pap szeretnék lenni, csak féltem attól, hogy csalódást okozok másoknak és magamnak, ha egyszer majd „szerelem tüze ég fiatal” szívemben, ezért csak 33 éves koromban szenteltek pappá. De a múltkor, amikor egy kisfiút kereszteltem, azt mondtam a szüleinek, gondoljanak bele, mit kaptak azzal, hogy ez a gyerek test a testükből, hús a húsukból. Ez a tudat bódító! Ennek ellenére nem vagyok szomorú, hogy mindez kimaradt az életemből, hiszen én döntöttem így.

– **Az rendben van, hogy papnak született, de valóban segítette a hivatásában a cölibátus?**

– Igen! Szenvedélyesebb lettem tőle. Permanensen szerelmes vagyok. A szexualitás számonkérése innen nézve ostoba, leegyszerűsített megközelítés. A szeretet, a szenvedély az, ami nélkül nem lehet élni. Néha átélem a hiányt is, de ezáltal még hitelesebb a szenvedélyes szeretetem Jézus iránt. Egy házasságban is előfordulhatnak szexuális kihívások, de ez nem jelenti azt, hogy ki is kell élni minden vágyunkat. Mindenki a szexet kéri számon rajtunk. Mivel tartok párkapcsolati foglalkozásokat is, tisztában vagyok ennek a jelentőségével, de azt látom, hogy egy idő után az intimitás hiánya sokkal nagyobb fájdalmat tud okozni. Mielőtt pap lettem, udvaroltam is, tehát vannak élményeim a szerelemmel kapcsolatban, és meg kell vallanom, messze nem lennék olyan, mint amilyen most vagyok, ha ez kimarad az életemből. Nekem ugyanakkor talán szabálytalan nézeteim vannak erről a kérdéstről. Amikor világi papként kispapok nevelője voltam, azt mondtam a papnövendékeknek, bízom benne, hogy 10-15 év múlva már lehet házasodni a latin egyházban is. Azóta ez a kérdés csak részben változott, a diakónusok már lehetnek nők, de a papok még nem. Én úgy gondoltam, az ezen való töprengéseimnek úgy vetek véget, hogy ha lúd, legyen kövér alapon elmegyek szerzetesnek. Persze nem csak ez volt a motiváció! Míg a világi papoknál a házasság egyházi jogi kérdés, addig a szerzetesek fogadalmának három alappillére a szegénység, tisztaság, engedelmesség, így ezzel önként elváltam magam ettől az úttól. Robert Sarah bíboros nézeteit azonban, melyek szerint ontológiai szükségesség, hogy aki szentmisét mutat be, cölibátusban éljen, elfogadhatatlannak tartom.

– **Gyerekkorában mi szeretett volna lenni?**

– Operett színész, olyan, mint Latabár. Ő volt a kedvencem, és megadta a sors, hogy egy véletlen folytán találkozhattam is vele. Még születésem előtt államosították a házunkat. Az udvart szétúrták, átjáróház lett belőle.

Épp kint játszottam, amikor egyszer csak jön velem szemben a Latyi bácsi. Berohanok anyámhoz és mondom neki, persze nem hitte el. Összecsapta a kezét, amikor kiszaladt és meglátta Latyit. Kiderült, hogy a környéken keresett valakit és azt a tanácsot kapta, hogy a mi udvarunkon vágjon át.

Latabárnak azonban nem voltam elég ütős. Amikor papnak álltam 28 évesen, anyám azt kérte tőlem: „csak a Jóistenből ne csinálj bolondot, fiam!”

– **Harmincöt éve gyógyít lelki sebeket. Változnak ezek a sebek vagy ugyanazok, mint évszázadokkal ezelőtt?**

– A kornak megfelelően nyilván másképp fogalmazzuk meg a kihívásokat, de ezek általában vagy magánéleti, vagy a társadalmi intézmények által okozott örök problémák. Persze az elmúlt években kialakult helyzet sajátos gondokat is felvet, az alapvető egzisztenciális kérdések azonban folyamatosan előtérben vannak azok körében, akik válaszokat keresnek, függetlenül attól, hogy vallásosak-e. Mi végre vagyok itt, ezen a világon? Mi az élet értelme? Mi lesz velem a halál után?

– **Már fiatal jezsuitaként megtapasztalta, milyen óriási teher példaképnek lenni az ifjúság számára. Miért teher ez?**

– A társadalom rám kényszerít egy bizonyos papi szerepet. Azt, hogy a pap a kirakatban van, tényként kell elfogadni. Pedig szerintem mindannyian hatunk másokra, példaképek vagyunk, ezért felelőségünk van abban, hogy milyen értékrendet képviselünk.

Az én meglátásom szerint mindenki pap, hiszen mi az én papságom lényege? Az, hogy másokért élő ember vagyok.

Ez lenne mindenkinek a feladata, segíteni abban, hogy a körülötte élők ki tudják bontakoztatni a személyiségüket. Átváltoztató tevékenységet végzek, akár egy tanár, aki a kisdíákot érett felnőtté neveli, vagy az orvos és a pszichológus, aki a testet, a lelket gyógyítja. Én egy metafizikai dimenzióban vagyok „tanár” és „orvos”, mikor az Eucharisztia által segítem formálódásunkat, növekedésünket. Akármennyire is el vagyunk bódulva tudásunktól, a tudomány sem képes mindenre megoldást találni. Itt van szerepe az én szolgálatomnak. A titok kapujához segítem az embereket, hogy merjenek együttműködni a Szentlélekkel.

– **Igaz, hogy politikai okai is voltak annak, hogy jezsuita lett?**

– Igaz, bár a politikához való hozzáállásom sokat változott azóta. Mostanában nincs jó véleményem a politikusokról, akár jobb-, akár baloldaliakról legyen szó. A mai politika nem a Poliszról, hanem a pénzről, a

gazdaságról és a hatalom megszerzéséről szól. Régen, a fiatalságom idején az, hogy hívő ember vagyok, egyfajta politikai szembenállást is jelentett az adott rendszerrel szemben. A rendszerváltozás után újrakezdő szerzetesrendek még inkább felerősítették ezt az életérzést. Amikor az ellenzékiek mind csak a Beszélőben szólaltak meg, amikor Balog Zoltán még mint „forradalmár lelkipásztor” Demszkyvel egy sajtóorgánumban mondta el véleményét, a szemináriumba is behozták a stencilezett szamizdatokat, és faltuk őket, ahogy Szörényiék dalait is. Sajátos protestálás volt, ahogy tódultunk az Ifiparkba, hogy meghallgassuk: „láss, ne csak nézz!” De politikai véleményformálásomra nyilván a családi gyökereim is hatottak, hiszen mindenünkből kiforgattak minket a kommunizmus idején. Államosították nagyapám gyönyörű fűszerüzletét. Igaz, őt a nyilasok sem kímélték. Mivel zsidó kereskedővel volt kapcsolatban, a volksbundisták kiírták a boltjára, hogy „a nép ellensége”, jóllehet, ő is német nemzetiségű volt. Apolitikus volt az öreg, de nagyon szerette a szegényeket.

„Csak a Jóistenből ne csinálj bolondot, fiam!” (Fotó: Válasz Online/Vörös Szabolcs)

– Tőle örökölte a készletét a kirekesztettek gyámolítására?

– Őt sajnos nem ismertem, pedig szerintem sok mindent hozok tőle. Ha nincs nagyanyám, aki úgy tudott spórolni, hogy még a légyből is kiszorította a levegőt, mindenünk elúszott volna, mert nagyapám két kézzel adta a hiteleket. Ő látta el a környék szegényeit. A pult alatt bábokkal játszva dobálta a cukrot a gyerekeknek a világgazdasági válság idején. De neki lett igaza, hiszen aztán jött az államosítás, így legalább amit addig szétosztott a szegények és a gyerekek között, az jó helyre került. Ezek alapozták meg az identitásomat.

– Na meg a gyermekkori traumák. Svábként ön is megtapasztalta a kirekesztettség érzését?

– Igen, már gyerekkoromban szembesültem az előítéletekkel. Voltam „rohadt sváb”, „büdös sváb”, „büdös cigány”. Ez mélyen érintett gyerekként. Középiskolában volt egy tanárom, aki célzatosan végigfeleltette velem a második világháborút. Később nevetve mondtam is egykori iskolatársaimnak, akik között magas beosztású pártfunkcionáriusok gyerekei is voltak: lám, én voltam a „fasiszta”, most meg én segítek a cigányokon, és ti hol vagytok? Egy alkalommal még kisiskolás koromban az iskolaudvaron dulakodás támadt. Egy szerencsétlen zsidó kisfiút aláztak meg a többiek. Lelőkték a porba és nem engedték felállni. Odamentem és annyira megrendültem a jelenettől, hogy sírni kezdtem. Erre engem is mellé löktek, őt a zsidóságáért, engem a svábságomért ócsároltak.

Emlékszem, ahogy megbénított a gyermeki gonoszság. Még most is hatalmába kerít az, amit akkor, ott éreztem.

– Azáltal, hogy saját bőrén is megtapasztalta a kisebbségi létet, könnyen tudott azonosulni a cigányokkal, amikor közéjük került?

– Nem. Persze voltak olyan emlékek, amik hatottak rám, de csak egy bizonyos közösen eltöltött idő után érezzük át igazán a másik ember helyzetét. Még az együttérzés birtokában is olyan ez a munka, mint Kőműves Kelemené: amit estére felépítesz, reggelre leomlik.

– Egy cigánypasztorációban kiégett apáca mondta nekem egyszer: olyan ez, mint amikor az ember tömködi a lyukakat egy süllyedő hajón. Ezek szerint ön is így élte meg?

– Nagyon nem vállalta még fel a társadalom ezt a problémát. Úgy érzem, hogy 80-90 százalékban nem értjük az egész cigánykérdés lényegét.

A cigányság a politika játékszere volt évtizedeken keresztül és talán maradt is. Most átvették a szerepét a migránsok. Cigány egyetemista fiatalok egy fantasztikus jó riportban mutatták be, hogyan kezeli a jobb- és a baloldali sajtó ezt a kérdést. Látszólag másként nyúlnak a témához, de mindkettőben közös, hogy a cigányságot magát állítják be problémaként. Most képzelje el, hogy úgy kell leélnie az életét, hogy ön a probléma Magyarországon. Ebbe a képbe jöttek bele a migránsok. Most már ők a probléma.

– Mi az, amit meg kéne értenünk ahhoz, hogy tudjuk helyesen kezelni ezt a kérdést?

– Leginkább az együttérzés hiányzik ezen a területen. Nem tudjuk átérzeni a helyzetüket évtizedekre, évszázadokra visszamenően. A keresztény-liberális ikon, Choli Daróczi József költő mesélte egyszer, hogy buszon utazott egy kollégájával, aki felállt mellőle, hogy átadja a helyét egy idősebb embernek, aki azonban nem ült le. Kétségbeesetten sügta neki: „Ülj vissza, te hülye, nem látod, soha nem fognak mellém leülni!” Ebből a megvetettségéből nem lehet elméleti alapon kikeveredni. Csak az tud segíteni, aki igazán átérzi, milyen az, amikor lenéznek. A Bibliában is az áll: „Jézus Krisztus kiüresítette önmagát, hasonló lett az emberekhez, a legkisebbekkel vált eggyé.” Ezt a legtöbb ember nem érti. Volt olyan többségi munkatársam a cigány kollégiumban, jóindulatú, szuper ember, aki egyszerűen nem érezte őket. Hiába próbáltam megértetni vele az ő érzéseiket, egyszerűen nem tudta túltenni magát azon, ahogy a cigányok viselkedtek bizonyos helyzetekben.

– Azt tudjuk, milyen viselkedésbeli különbözőségek választanak el minket, de mi az, amiben felnézhet rájuk a többségi társadalom? A család szentsége, az idősek, betegek családon belüli gondozása még jellemző a köreikben?

– A cigány társadalom is sokat erodálódott. Abban lehet felnézni rájuk, amiben a sajátjainkra. Csak esélyben van fényévnyi differencia közöttünk. Ők ugyanolyan szeretnivaló emberek, ugyanúgy szeretnek dolgozni, csak nincsen annyi iskolájuk. Tanítani, emelni kell őket. A magyar parasztság a világháború előtt ugyanolyan vályogházakban élt, hasonló körülmények között, mint ma a cigányok, de a cigányságot akkor is lenézték, egész Európában.

– **Mi az oka, hogy más kisebbségeket elfogadtak, őket nem?**

– Ők „feketé” voltak. A cigányokat a középkorban az ördöggel azonosították. Sőt, ki lehetett irtani őket a 17. században.

– **Őn úgy fogalmazott, amíg voltak a kezükben mesterségek, jobb volt a helyzet, az ipari fejlődés, majd a rendszerváltás húzta ki a lábuk alól végképp a talajt. Mit kellett volna tenni ‘89-ben, hogy ne így alakuljon a sorsuk?**

– Nem tudom. Ez a rendszerváltás felemásra sikerült. Senki nem tudta, mibe megyünk át, csak azok, akik átmentették a vagyonukat. Nagyon rossz véleményem van a Kádár-féle politikai adminisztrációról, amelynek tagjai átmentették a hatalmukat, vagyonukat, kiszolgálva a nyugati tőkét. Senkit nem kárhoztatok, főleg a gyerekeiket nem, de ezek tények. Biszku lányaival jártam egy iskolába. Vannak kimondottan jó barátaim, akiknek csúcs pártvezetők voltak a szülei. Amikor elkezdtem cigányokkal foglalkozni, szocialista örökség ide vagy oda, ők csak ájuldoztak. Hogyan? Miért? Ugyanakkor van olyan jó barátom is, aki baloldali, ateista, de szociálisan százszor elkötelezettebb, mint bármelyik keresztény.

Amikor magas pozícióba került és kapott egy autót, nekem akarta adni a kétéves Ford kombiját, hogy segítsen a cigányokkal való munkámban. Végül bemutattam egy barátomnak, aki Somogyban végez hasonló munkát, és neki adta a kocsiját.

– **A legfontosabbnak a cigányok oktatás által való felzárkóztatást tartja. Mire a legbüszkébb az elmúlt évtizedek munkáiból, amelyeknek motorja volt?**

– Sok jó dolog történt az elmúlt tizenöt-húsz évben, amit nem mondok, hogy mindig lelkesen, de azért támogattak... A Szemes Zsuzsanna víziói alapján felépült felnőttképzés, a Szeretet Iskolája szerintem igazi sikertörténet volt. Azoknak a nőknek találtuk ki, akik nem tudták befejezni a nyolc általánost. Az iskolai tanulmányok lezárásának lehetősége mellett szociális törődést, lelki vezetést is kaptak, akik részt vettek ezen a képzésen, arról nem beszélve, hogy ezután különböző OKJ-s képzések is elérhetővé váltak számukra. Ma ez mint Lehetőségek Iskolája működik tovább, egy kicsit más, teljesítményorientáltabb filozófia mentén. A másik kezdeményezés, amire büszke vagyok, a Roma Egyetemi Szakkollégium felállítása, illetve a Roma Szakkollégiumi Hálózat kiépítése volt. Ezt a

barátaimmal együtt találtuk ki és sikerült megnyernünk az ügynek más egyházak támogatását is, így a négy kollégium munkájában, amellyel elindultunk, reformátusok, evangélikusok, görög katolikusok és mi, jezsuiták vettünk részt. Ez az ökumenikus kezdeményezés most tíz éves és már tizenegy bentlakásos szakkollégium működik hozzá kapcsolódóan az országban, ami azt jelenti, hogy több mint háromszáz, főleg roma, nappali képzésben résztvevő bentlakó egyetemistának tudunk segítséget nyújtani általa a tanulmányai elvégzéséhez. Ezt óriási eredménynek tartom és nagyon hálás vagyok mindenkinek, aki segített abban, hogy mindez megvalósulhasson.

– **Milyen jó példákat lát még? Fogadjanak örökbe baráti társaságok egy-egy falut, ahogy a Tarnabod és mi csapata, vagy valósuljon meg mindenütt a cserdi modell?**

– Nagyon heterogén az egész pasztorációs terület, úgyhogy sok megoldás van. A cserdi polgármesteré zseniális volt. Az összes cigány vezető irigykedett rá, de csak azért, mert ők kispályás versenyzők voltak Bogdán Lászlóhoz képest. Mivel azok tapasztalatai, akik ezen a területen – nem csak egyházi berkeken belül – dolgoznak, nagyon sokrétűek, tíz éve életre hívtuk Szabóné Dr. Kármán Judittal közösen a Cigánypasztorációs Műhelyünket, ahol nyilvános vagy zártkörű műhelybeszélgetéseken rendszeresen meg tudjuk egymással osztani az élményeinket, tanulságainkat. A kollégánónél aligha találhattunk volna jobb szakmai vezetőt ennek a műhelynek, hiszen ott bábáskodott a Debreceni Egyetem Romológia tanszékének születésénél, és ő az első, aki romológiából doktorátust szerzett, ráadásul ő a Roma Egyetemi Szakkollégium rektora jezsuita részről. Judit próbálja tovább építeni a műhelyt a diákok bevonásával. Különösen büszke vagyok arra, hogy az elmúlt tíz év alatt nem volt olyan cigány közéleti ember, művész, politikus, aki ne lett volna vendégünk, beszélgetőtársunk a műhelyben.

– *Egy írásában úgy fogalmazott: „liberális körökben sokáig többet foglalkoztak a cigány-problémával, mint mi, keresztény-konzervatívok, a nemzeti oldal csak később döbbsen rá, hogy nagyon sok cigány értelmiségi a liberális oldalon szocializálódott”. Mi az alapvető különbség a jobb- és a baloldali cigánypolitikájában?*

– Minden oldalon vannak őszinte próbálkozások, de a tőke emberei itt is, ott is játékszernek tekintik a cigányságot. A liberális politika talán a cigány identitást erősíti, kicsit szembeállítva a magyar identitással. Ezért a cigány értelmiség egy része úgy gondolja, hogy a magyarok miatt tartanak ott, ahol. Ez ostobaság! Ennek a szembeállításnak lett a következménye, hogy manapság vannak cigány csoportok, amelyek a cigány autonómiáért küzdenek. Az ilyesmi tragikus következményekkel járna. Polgárháborúval. El tudna

képzelné egy békés lakosságcsere Észak-Magyarország és a főváros között? Ilyesmit csak nemzetellenes erők provokálhatnak ki, ez nem szolgálná a magyarság érdekeit. El kell fogadnunk, hogy a cigányság a magyar nemzet része, egyszer s mindenkorra, elválaszthatatlanul.

– Minden oldalon értékeli a jót, elítéli a rosszat. Mit felel, amikor valaki megkérdezi, hol áll?

– A lábamon. Vannak, akik nem tudnak mit kezdeni azzal, hogy ha nem ideológiák mentén foglalok állást. Ebben a társadalomban nincs esély arra, hogy megértsenek, ha árnyaltan látod a dolgokat. Mindig nagyon szerettem és sokat idéztem Váci Mihály verseit is, aki bár országgyűlési képviselő volt a Kádár-rendszerben, nyírségi parasztgyerekként abszolút elkötelezett volt. Én pedig szeretem az elkötelezett embereket. Jézust is mai fogalmaink szerint baloldali vagy liberális gazembernek tartották a farizeusok, akik között pedig szintén voltak nagyszerű emberek, mint Nikodémus vagy Arimateai József, aki felajánlotta számára a saját sírboltját. Az élet nem fekete-fehér.

– Nem nevezném meg nem értettnek, hiszen minden oldalról komoly elismeréseket kapott a munkájáért. Beer Miklóshoz hasonlóan öné lett a Raoul Wallenberg-díj mellett a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje is. Őt rosszul érintette, hogy az utóbbival Bayer Zsoltot is kitüntette az állam. Önt is megviselte ez akkoriban?

– Nem! Én nem politikai elismerésnek tartom a díjat, sokkal inkább az akkori kormányzat részéről egyfajta érzékenységnak. Örültem, hogy felismerték, ez a munkaterület fontos, s hogy kellenek olyanok, akik a cigányság integrációjáért dolgoznak. Az, hogy más tevékenységeikért is adtak ilyen elismerést, a politika dolga. Ezt a díjat nem én kaptam, hanem az ügy, amiért másokkal együtt dolgoztam.

– A második Gyurcsány kormány idején éhségstrájkba kezdett Vértessaljai Lászlóval. Miért?

– Akkoriban felmerült annak a lehetősége, hogy fizetössé teszik a társadalombiztosítást, amiből így kiesett volna egy óriási szegény réteg, köztük a cigányok is. Ez indította el minket a tiltakozás útján. Emlékszem, Orosz József behívott vendégnek a Klub Rádióba, ahol nekem esett és vagy negyed órán át szóhoz sem engedett jutni. Amikor megszólalhattam, elmondtam, milyen abszurd, hogy a miniszterelnök bemegy a putriba és azt mondja: „Dolgozni kell, dolgozni kell!” Életében nem volt lapát a kezében. Nem értettem, hol él ez az ember, amikor abban az időben, ott a régióban 98 százalékos volt a munkanélküliség. Hogy lehet miniszterelnök létére ilyen tájékozatlan? A műsor második felében a hallgatók telefonálhattak be, ezt már az autóban hallgattam és jókat mulattam rajta. „Orosz úr, ki volt ez az idióta pap, aki itt védte a cigányokat?” – szegezték a kérdést a műsorvezetőnek, aki aztán nem győzte ellensúlyozni a gyűlöletbeszédet,

nem győzte védeni az általam mondottakat a hőzöngő hallgatókkal szemben.

– Bár az egyház igyekszik egységes arculatot mutatni, az emberi tényezők itt is differenciálják a képet. Meghökkenett például, amikor egy vidéki plébánossal készült interjúban azt olvastam, a felettesei bolondnak nézték, amikor belevágott a cigánypasztorációba. Ez a reakció az ön számára sem ismeretlen?

– Persze, hogy nem. De Assisi Szent Ferencet is bolondnak nézték, ahogy Teréz anyát is. Mindig voltak és lesznek szent örültek. Ilyen volt Loyolai Szent Ignác is, aki ötször vagy hatszor volt az inkvizítorok börtönében. Többek között arra buzdította a tridenti zsinat atyáit, hogy ne plébániákon, főúrnál szálljanak meg, hanem ispotályokban és a gyerekek tanításával foglalkozzanak szabadidejükben. Én senki vagyok hozzájuk képest, de az ő mintájuk sok erőt ad ahhoz, hogy vállaljam ezt a szerepet. Az én ikonográfiai alaptípusom egyébként is a bohóc. A próféta, a pap, a bohóc, a költő az, aki szembesít minket az igazsággal. Az ezüstmisén osztogatott emlékképemen két szent örült alakja látható, Szent Prokopij és Joan.

– Azt, hogy mennyire nem gondolkodnak egységesen egyházon belül sem erről a témáról, azok az indulatok is jól mutatják, amelyeket Ferenc pápa vált ki a szegénypolitikájával. Vagy lelkesednek érte, vagy keresetlen szavakkal becsmérlik miatta. Megengedhető az egyházon belül, hogy valaki ne legyen pápapárti?

– Elvileg nem, számomra pedig jezsuitaként különösen nem lehet az. Ennek ellenére én nem mindig szimpatizáltam P. Bergoglióval. A felszabadítási teológiát magáénak valló pápának szíve-lelke a szegények mellett állt a katonai junta idején is, de tett egy-két engedményt a hatalomnak, amely brutális módon igyekezett a legjobbakat maga mellé állítani, manipulálni, hogy aztán le tudja darálni a többieket. Nagyon nagy lelki erő kell ahhoz, hogy a csábításnak ellenálljon az ember és okosan cselekedjen. Ferenc pápa talán érzi, hogy néha dönthetett volna határozottabban a szegények mellett. Hogy ez mennyire valósult meg, ilyen időtávlatból már nehezen megítélhető. Kezdetben akadtak pillanatok, amikor voltak fenntartásaim vele kapcsolatban.

– Hogyan lett mégis Ferenc párti?

– Amikor Ferenc pápát megválasztották, kijelentette, hogy boldoggá kell avatni a felszabadítási mozgalmak nagy alakját, Oscar Romerót, San Salvador érsekét, akit munkatársaival együtt lelőttek a nyolcvanas években. Akkor azt hittem, azért mondja mind ezt, hogy növelje népszerűségét az emberek előtt, ugyanakkor azt éreztem, ha ez valóban megtörténik, hitelesíti magát előttem. Képzeld el, azóta szentté avatták Romerót! Ez bátor lépés volt részéről, hiszen az összeesküvők között még mai is vannak emberek, akik

kapcsolatban állnak a hatalommal. Ez tehát óriási eredmény a pápa részéről.

– *Valahol úgy fogalmazott, a lelkileg erősebbnek kell lépnie a gyengébb felé. Hogy látja a mai magyar társadalom rendelkezik annyi lelki erővel, hogy lépjenek a szegények felé?*

– Ha azzal nem is, de nagyobb iskolázottsággal, műveltséggel igen. A tudás felelősséggel jár. Egy tanult, pallérozott elmétől, még ha esetleg erkölcsileg gyenge is, a tanultsága okán elvárható, hogy nyisson az elesettek irányába.

– *Az esetleges agresszióval szemben viszont az ember általában eszköztelen. Hogyan nyissunk úgy, hogy közben ne sérüljünk?*

– Nehéz kérdés. Ha nem engeded, hogy valami megsebezzen, soha nem fogod megérteni. A sebeink által tanulunk. Meggyőződésem, hogy azért lett Isten emberré, mert különben nem tudta volna megérteni az ember helyzetét: a fájdalmát, a sebzettségét, a halált. Ez egy pozitív tapasztalat, ami nem pusztít el feltétlen. Ostoba világ, amiben élünk, mert itt minden fájdalmat negatívnak tartunk, pedig az élet és a halál ugyanazon a tengelyen helyezkedik el.

2021.07.11

KIRÁLY IGNÁCZ BOKROS VÁLTOZÁSOK

Tudom, hogy nem a nevek, nem a definíciók alapján értékel bennünket Jézus és a mennyei Atya. A mi önértékelésünkhöz azonban hozzá járulhat, ha a tények hatására változtatunk néhány eddigi, sok évtizedes önmeghatározásunkon.

1./ **KV**-nak neveztük azt a közösségvezetők közül delegált munkacsoportot, melynek dolga a Bokor egybeszeretése és egybe szervezése. Ezzel a KépViselettel vettük át Gyurka bácsitól a szervezési feladatokat. Ugyanakkor kifelé is sokszor ez a közösség képviselte a Bokrot, kellő megfontoltsággal, belső feszültségek oldásával..

Mára megváltozott a helyzet. Kiemelten a szervezési feladatokat látja el a KV. A legtöbb esetben nem a régiók egésze delegál, hanem a Bokorért dolgozni hajlandóakból tevődik össze a létszám. Már régen nem jellemző, hogy csak közösségvezetők legyenek ott. Egyre nehezebb rábeszélni, vállalásra rávenni embereket. Tény, hogy itt-ott felmerült, hogy nem is küldenek „képviselőt”, hanem két régiót egy ember képvisel, sőt, hogy egyáltalán nincs is, akit küldhetnének, nem vállalja senki. Erősen megfontolandó, hogy kell-e nekünk a hagyományos KV? Szervezni, egybe fogni, Bokrot rátermetten szolgálni akaró munkacsoport kell.

Más név kell a megváltozott feladathoz. A feladat a Bokor programjainak szervezése. Erre a

legalkalmasabb emberek akárkik lehetnek, akik hozzánk tartoznak. Nem régiós korlátok szerint, hanem rátermettség és vállalás szerint tevődne össze a munkacsoport. Ezen személyek felhatalmazását a mindenkori KVT adhatná meg. A névre lehet ötletelni: **BSZ** (Bokor Szervezők), **BM** (Bokor Munkacsoport)

2./A **KVT** (Közösség Vezetők Tanácskozása) arra jött létre, hogy a közösségvezetők olyan döntési fóruma legyen, melyen a lényeges változtatni valókat zsinatoljuk át és tesszük rendbe. Hamarosan KVKT-nek is nevezhetjük volna (Közösség Vezetők és Képviselők Tanácskozása), mert a közösségekből képviselőt, küldöttet is küldtek, és nem a közösség vezetője jött. Mára már KVKÉT-nek is nevezhetnének (Közösség Vezetők, Képviselők, Érdeklődők Tanácskozása), mert akinek kedve van, érdeklődik, az mindenki jöhet, kiemelten a fiatalok bevonásával. A valóságot kicsit sok betűvel lehetne kifejezni...

Jó szó lenne a realitásaink kifejezésére pl. a „**Szinódus**”. Az együtt úton levés, az együtt haladás („szün-hodosz”). Hogy egy felé nézzünk és egy irányba is haladjunk a jézusi úton, ahhoz nagyon kell ez a zsinatolási és döntéshozói fórum. A Gyökér közösség és más kiemelten szellemi életet is élő közösség azzal szolgálja a Bokrot, hogy rendszeresen felkínálja szellemi, inspiratív meglátásait. Ehhez bizony ki kell lépniük kisközösségeinknek a maguk zárt rendszeréből és a szellemi embereknek a maguk szerény világából. Ha nem akarjuk, hogy a KVT... „Szinódus” egy egynapos Bokortáborra váljon a maga kedves, ismerkedős, barátkozós jellegével, akkor meg kell fontolnunk a Bokor létének és életének megújítását.

Az én jelenlegi Bokor meghatározásom realitásokra és irányulásainkra épül:

A Bokor római katolikus indíttatású kisközösségek hálózata, melynek tagjai a Jézustól tanult szeretet-eszmény megélésére és hirdetésére töreksenek.

2021. július

METZGER BALÁZS

A FIÁT KERESTE

(9.)

Kortyolt a borból. Elméje nyugodt volt. Megindult az emlékektől. Szeretettel gondolt fiatal magamagára, és rádöbbsent, milyen vékony kis mezsgyén járt akkor. Hogy is tudta túlélni ezt a nagy elhanyagoltságot, ezt a belekérgeződött fájdalmat. Még ivott, és a fejét csóválva könnyezett.

- Ejnye, ejnye, na, de azért csak megnőttél, te fiú, aztán nézd meg, csak lett belőled valami, itt az ég alatt.

Felnézett, és látta, hogy a messzi szürkeség színt vált a horizonton. Egy fekete csík északnyugatról, az óceán felől lassan, de láthatóan növekedett.

- Na, itt a nagy őszi eső felhője, most aztán segít elsiratni apámat. Vagy apám könnyei érnek most ide? Ha már nem tudtunk újra találkozni, ha már én sem tudtam még egyszer odaérni hozzád, akkor gyere, önts el mindent könnyeiddel, mosd tisztára ezt a várost. Tisztíts meg nekem, és tisztíts meg engem is, mert én itt maradtam. Felnőtt lettem, felnőtt étellel, meg tudtam maradni, sőt, elismert ember vagyok máris, tehetséges. És, ha Isten adja, gyermekem lesz, apa leszek már én is. Megy az idő, fut. Sokat kaptam tőled, és idő előtt kellett kiszakadnom belőled.

De ha már a felhők fölül tudsz rám tekinteni, látnod kell, jó lett minden. Amit kaptam tőled, átvittem a nagy időn, nagy téren. Átvittem görnyedő gyermekvállakkal. De nézz meg engem, erős lettem, büszke lehetsz rám, büszke igazán. És most búcsúzni jöttem el ide, ellátok egészen odáig, ahol téged a földbe temettek. Elbúcsúzom tőled, gyere, igyál velem egy kis jó bort. Persze mindig velem maradsz. És vannak dolgok, melyeket tovább tudok adni majd én is a gyermekeimnek. A szeretetet, a meséket. A meséket le is írtam. Azt gondolom, ezeket még a dédunokád, az ükunokád is mesélni fogja, még ha rakódik is rá, vagy kopik is belőle.

Az idő aztán majd elvisz engem is. Talán találkozunk, valami nagyon szép mezőn, ahol szeretve mosolyogsz rám, és megöleljük egymást. Ez lett a sorsunk, Isten így akarta, hát végigcsináltuk.

Bőven kortyolt a borból. Rázta a zokogás. Hosszú-hosszú ideig sírt. Itt nem látta senki. Még beszélhetett is:

- Jaj Istenem, szegény apukám, jaj de sajnálom, hogy ez történt. Szegény, szegény apukám!

Lassan újra megnyugodott. Érezte az alkoholt. Felállt vizelni, tántorgott. De amikor visszaült, tovább tudta gondolni életét. Mert innen már könnyebb lett. Nagyon sok szerencse érte, ami megváltoztatta helyzetét, és vele őt is. A kis, beszorult emberpalánta lassan ki tudott bontakozni. A gödörbe, ahová került, a

segítség köteleit lógatta a Teremtő. És ő megtanult kimászni onnan a felszínre.

Egy iskolai matematika versenyen figyelt fel az idősebb tanár rá. Egy olyan feladatot kellett megoldania, mely jókora kreativitást igényelt. És Eirik bácsi elmondta egyszer később neki, hogy tekintete megállt a sápadt kis fejen, ami szinte sugárzott a megfeszített gondolkodástól.

- Ha fiam lenne, pont ilyen lenne. – gondolta ekkor.
- De hát nincs.

Nem született gyermeke. Nagy fájdalom volt ez neki, és feleségének, Tirilnek. Neki már így, ennyi év után csak az fájt, hogy szeretetét, tudását, figyelmét nem tudja odaadni teljesen valakinek, aki több, mint egy tanítvány. Nagy tudású ember volt, amolyan polihisztor. Egyetemi katedrája volt, de otthagya, mert nagy távolságot érzett hallgatói és önmaga között, már a dolgok működése alapján is, egy ilyen intézményben. Elment inkább ebbe a középfokú reáltanodába, és bizony nagyon sok felnövő fiúnak tudott olyan tudást adni, amire sokan csak később jöttek rá igazán. Jobban is érezte magát ebben a közegeben.

Nem is az volt a csodálatos ebben az emberben, hogy mennyi mindent tudott, hanem az a képessége, hogy tudását nagyon mesteri módon át tudta adni diákjainak.

Linus a könyvtárban ült azon a nyáron, sápadtan, soványan, szürkén. Barátai távol voltak, és ő olvasott végelethetetlenül. Eirik betért ide valamiért, és megakadt a szeme a gyereken. Lassan odament, és megállt az asztalánál. Nem tanította ezt a fiút, milyen kár, gondolta.

Linus felkapta a fejét, és majdnem vigyázz állásba állt.

- Jó napot kívánok Tanár Úr!
- Jó napot, megismer engem?
- Természetesen, Eirik tanár úr!
- Nocsak, és téged, hogy hívnak?
- Linus Hopen.
- És Linus, mondd, mit olvasol?

Valahogy így kezdtek el beszélgetni. Aznap sokáig voltak a könyvtárban, és ábrákat rajzoltak papírokra.

Linus szinte itta a tanár minden szavát, és nagyon sok olyan kérdést tudott feltenni, mely inspirálta Eiriket.

Eirik bácsi később elmesélte Linusnak, hogy aznap lelkesen, hosszan és tüzzel telve mesélt feleségének erről a fiúról.

- Úgy érzem, mint ha a fiam lenne, komolyan. De olyan kis sápadt, és valami olyan nagy és mély fájdalom van benne, hogy kérdezni sem merem.

Pár hét elteltével Eirik ellátogatott Hopenékhez, és Hakon otthon volt éppen. Megbeszélték, hogy a fiú nyugodtan elmehet hozzájuk, és nagyon örülnek, ha ott

tölt néhány délutánt. Lassan szövődött a kapcsolat Jenssenék és Linus között. Tiril bölcsen hagyta, hogy férje lubickoljon a fiúval való foglalkozásban. Ő csak a süteményt tálalta fel, és csendesen figyelt.

Linus tudta, hogy az idős tanár milyen kedves, és hogy mennyire látja elakadásait. A fiú teljesítménye ugrásszerűen megnőtt e kapcsolattól. És szürkesége is kicsit elmúlóban volt. Eirik rávette, hogy vegyen részt a reáltanoda sportéletében, még felszerelést is vásárolt neki. Linus rendszeresen faragott kis fa szobrocskákat, csak úgy magának. Ez is apjához kötötte, emlékeztette kis szobraira ott a horpadásban. Egyik nap beállított egy kis alkotással, mely egy házat formázott, de csak az oldalfalai voltak meg, belül látszott a berendezés egy része. Ha egy gyertyát gyújtottak a faragás mögött, a ház ablakaiból meleg, sárga, szeret teli fény ömlött ki az ablakokon.

Azt már Linus nem is tudta, hogy amikor elment, Eirik megkönnyezte az alkotást, s az abban kifejezett szeretetet. A fiú úgy látszik, megtalálta azt a házat, ahol szeretet van, ahol őt is szeretni tudják.

És Eirik már régen aludt, amikor Tiril felkelt, meggyújtotta a gyertyát, és hosszan nézte a sötét konyhában a faragvány ablakain át villódzó gyertyafényt.

Linus belegondolt, hogy milyen csodálatos, illetve ennél több, bizonyosan a Teremtő akaratából létrejött kapcsolat ez Eirik bácsival és Tiril néniével. Ha nem találkoznak, nagyon sok fontos dolog nem történik meg. E két idősebb ember olyan bölcsen és szemérmesen élte meg felé azt a nagy szeretetet, amit nem tudtak átadni gyermeküknek, és eddig a világon senkinek, ami így belegondolva több, mint megható. És az a szerencse, hogy ő vevő tudott lenni erre! Sors, nem más. Ahogy sors apjától való elválása, bizony sors a két öreg és az ő kapcsolata is. Bizony úgy látszott, hogy Eirik bácsi a fontosabb szál, és szakmai karrierjét is neki köszönheti, az igazi apakép, a férfiú, addig, be kellett így utólag látnia, a női oldal, Tiril néni nagy, mély szeretete, végtelen elfogadása és bölcsessége volt a fontosabb. Mert bár lehet ő magas szintet elérő ember a szakmájában, ha Tiril néni az, aki a lelkét, apjával való kapcsolatát, és a szétszakadás traumáját nem segít feldolgozni, sohase lenne az, aki most.

Linus ott ült a hegyen, magába süllyedve, látszólag passzívan. Ugyanakkor agya dolgozott, és hátát a kőnek támasztva, nézve a látóhatáron lassan felvonuló nagy esőzóna közeledését, tovább gondolta életét, mely már nem az egyre szűkülő lehetőségekről, és egyre nagyobb elkeseredésekről szólt, hanem végre felfelé tudott ívelni.

Amikor második évfolyamos volt középfokon, az év elején egy nagy versenyt rendezett az iskola. A feladat tervezésről szólt és egy építési vállalat finanszírozta. Linus munkája, melybe etikusan Eirik közvetlenül bele

sem nézett, az előkelő második helyezést érte el. Azt is csak azért, mert a zsűri nem akarta a kiemelt gazdag háttérű eminens negyedikes diák munkáját háttérbe sorolni. Jonas nagy erőket fektetett e munkába, és nagyon remélte, hogy akár első is lehet, és ehhez külső segítségeket is kapott.

Az eredményhirdetés sok lehetőséget tartalmazott az első három helyezettnek. Többek között egy év ingyenes kollégiumi lakhatást is.

Amikor Hakon hazaért, a családi vacsoránál bort töltött a fiúknak is, és felállva néhány nagyon kedves szót mondott arról, hogy Linus sikere az ő családjának sikere is, és büszke arra, hogy Linus ilyen jó eredményt ért el. Jonasnak ez most nem sikerült, de biztos benne, hogy legközelebb ő lesz az, aki kiemelt eredményt ér el. A nagyon feszült Jonas már a bor hatása alatt kimondta azt, amit már régen gondolt:

- Apám, nagyon sajnálom, hogy a saját fiad is háttérbe szorul a miatt, hogy régi problémáid miatt kakukkfiókát nevelsz a családjukban. Anyám, húgom, és én is megszenvedjük, hogy nem élhetjük rendes életünket olyanok miatt, akik ide beférkőznek, és támogatást kapnak, vélt régi adósságok miatt, és....

De mondanivalóját nem tudta befejezni, mert Hakon egy hatalmas pofonnal vetett véget ennek a rövidre sikerült monológjának. Jonas megszédülve éppen meg tudott állni a lábán, a székből megkapaszkodva. Orra vére eredt, szobájába sietett, és úgy bevágta az ajtót, hogy a dermedt csöndben bombarobbanásként hatott. Ettől kezdve igen fagyos volt a viszony a családban. Linus persze elmesélte Jessenéknél ezt a történetet. Eirik bácsi pár nap múlva kopogtatott Hopenék ajtaján, és beszélni akart Hakonnal, aki tisztelettel fogadta a tanárembert. Sokáig beszéltek kettesben, és némi vodka is fogyott. Eirik volt olyan bölcs, hogy mértékkel és kellő tisztelettel beszélt Hakonnal, és Hakon is igen okosan döntött a beszélgetés során.

Ugyanis átlátta, hogy ha hosszabb útra megy, Linus helyzete tarthatatlan lesz, mivel felesége teljesen Jonast pártolja. Az idős tanár tisztelettel rábeszélte Hakont, hogy engedje a fiút kollégiumba, ami most egy évig ingyenes lesz. Ő nagyon értékes gyerekek tartja őt, és külön figyel rá, úgy érzi, mint ha a fia lenne. Hakon így jól járt, mert fiának és feleségének is kívánsága szerint tett. És gjeldje sem szenvedett csorbát, ha a fiút jó kezekben tudta.

Így lett Linus kollégista, és így töltötte délutánjai egy részét Jessenéknél. A szobája ugyan megmaradt Hakonéknál, de ott már soha nem aludt életében. Csak akkor fordult meg a házban, amikor Hakon, amúgy egyre ritkábbam otthon volt hét végén.

Hakon amúgy sohasem beszélt érdemben Linussal eddig. Azonban ez után az Eirikkal való találkozás után egyszer megkereste a fiút, és vásárolni mentek. Ruhát, táskát, a tanuláshoz való eszközöket vett neki, aztán leültek egy étteremben. Hakon itt meglepő nyíltsággal beszélt a múltrol, elmesélve azt, amit nem is tudott a fiú,

hogy apja, hogy mentette meg az életét, és hogy gjeldje van felé. De, mint mondta, ettől függetlenül is szereti, és a gjeld nélkül is úgy gondolja, ugyanez a helyzet lenne. A férfi elmondta, az élet nehéz, és nagyon átérzi azt, milyen kegyetlen a sors, hogy Svar és Linus így elszakadtak egymástól. A fiáról is beszélt, hogy nehezen bocsájtja meg neki ezt a viselkedését. És hogy ebben a helyzetben a legjobb, ami történhetett, és hogy jó-e ez neki. Linus megindulva fejezte ki háláját Hakonnak, hogy segíti őt, és engedi, hogy kollégista lehessen.

Linus élete így alaposan megváltozott. Egyrészt közelebb került társaihoz, különösen a négy fiúhoz, akivel egyre szorosabb csapatot alkottak. Részt vett az iskola tornaegyletében, és erősödni, izmosodni kezdett. Szobája lett Jessenéknél. Hét végéken általában ott aludt. Eirikkel sokat tanult, ez egy nagyon jó kapcsolat volt. De a legfontosabb történet Linus életében ebben az időszakban mégsem ez volt.

Sokkal később jött rá, hogy Tiril nénivel való teázásai, beszélgetései mennyire meghatározóak lettek egész élete szempontjából. Akkor, kamasz fiúként fogalma sem volt arról, hogy ez a mélyen gondolkodó, szeretettel teli asszony milyen ösztönös jósággal és hozzáértéssel nyúlt problémájához.

Ahhoz, hogy egészséges felnőtt lehessen, és feldolgozza apja elvesztését, e beszélgetések nélkül nem jutott volna el. Második évfolyamos volt ekkor, és a csendes éli késő délutánok, esték egy része, hetente kétszer legalább Tiril nénivel teltek. Ilyenkor Eirik nem volt otthon, az iskolában voltak délutáni külön órái.

17 éves volt ekkor már, és tudta, érezte, valami végleg elveszett. Ha apja érte jön, nem jó, ha kiszakítja ebből a világból. És nem ugyanahhoz jön vissza, akit ott, a kis horpadásban útjára engedett. Minden, ami köztük volt, az idő múlásával már átértékelődik. Megszakadt a kapcsolatuk, és az idő olyan két vágányra terelte őket, ami már nem tud ugyanúgy egy sínben folytatódni. Az elmúlt közös lét részben már emlék, és ha újra találkoznak, minden egészen más lesz, nem ugyanott folytatódik.

Azonban mélyen, nagyon mélyen lefojtotta magában ezeket az érzéseket. Nem engedte, nem engedhette meg magának, hogy felszínre engedje azokat. És ez egyedül talán nem is lehetséges. De a sors megsegítette itt is.

Tiril néni, amikor teát hozott, mindig az aktuális hétről kérdezgette Linust. És ő mesélt, és hamar kialakult benne az az igény, hogy elmondja, azon a héten mi minden történt. Az asszony meg hallgatta, néha egy-egy megerősítő mondattal hozzászólt. Linus szerette ezeket a délutánokat. Kialakult egy atmoszféra, egy ki nem mondott megállapodás, hogy ez az ő szigetük. Itt olyan dolgokat is el lehet mondani, amit másnak nem.

FARAGÓ FERENC

TANYAI SZILÁNKOK...

Az igazi kényszer soha nem *külső*, hanem *belső*.

A jó olvasás titka a sorok közt olvasni, a szavak mögé látni és az író fejével gondolkodni.

A *vallás*, a *politika*, a *morál* egyensúlya végzetesen elveszett – egymás romjaiban hevernek.

Könnyű megnehezíteni az életünket...

Az *anarchista* csak egyet akar: a *hierarchia* élére kerülni.

A legnagyobb hiány nem a világ GDP-jében, hanem a világ lelkületében állt elő.

Ha nagy dolgokat keresünk, *kicsiket* találunk. – Ha kis dolgokat keresünk *nagyokat* találunk.

Sírfelirat: ...*azóta is élek!*

A legnagyobb *rabság* a *szabadság* illúziója.

Nem tudni, hogy valamilyen *Végnek* vagyunk a kezdete, vagy valamilyen *Kezdetnek* vagyunk a végei.

Az élet *meghalaszt*, a halál *feltámaszt*.

Nem tagadhatjuk meg, amik voltunk, szembe kell nézni azzal, amik vagyunk - és igyekezzünk méltóvá válni.

A távolabb sincs messzibb a közelinél, csak még nem értük el.

Az élet nagy problémái *nem megoldhatóak*, csupán *elviselhetőek*.

Talán nem eléggé kételkedünk a kételkedéseinkben.

A *felejtés* és az *emlékezés* tartja össze a bennünk átélt világot.

Relativitáselmélet. Az *idő* áll, *mi* múlunk el benne.

A szenvedély a *vonzódás* és a *menekülés* együttese.

Még az is megtörténhet, hogy nem történik semmi.

...csak nézzük egymást, de nem látunk semmit.

X-X-X-X